Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера дена • ШИНАРА, 2 июль, 1974 шу. • № 79 (5370). • Мах 2 кап.

СОВЕТСКО-АМЕРИКАНСКИ СОГЛАШЕНЕНА КУЛГАШ ЯЗДАР

29 июне Кремле кулгаш яздир цхьана леладеча экономически, промышленни, технически гIулакхашта новкъостал дара хьакъехьа Советски Социалистически Республикай Союзаи Америка ВIашагIкхийттача Штататен юкъе IIаьххача хана яьча соглашенена.

„Соглашенена кулгаш яздир: Советски Союза хьалхара — КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева; Америка ВIашагIкхийттача Штаташта хьалхара — США Президента Р. Никсона.

Соглашене текст кепатохаш я.

Соглашенена кулгаш яздеча хана цига бар: СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, новкъостий А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Ф. Д. Кулаков, А. Я. Пельше, А. Н. Шелепин, Б. Н. Пономарев, Д. Ф Устинов, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитель М. А. Яснов, СССР Министрий Совета Председатела заместителаш И. В. Архипов, Н. К. Байбаков, В. А. Кириллин, Н. Т. Новиков, Л. В. Смирнов, СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. П. Георгадзе, США-ра СССР посол А. Ф. Добрынин, СССР министраш, СССР паччахьалкхен комитетий председателаш, кхыбола официальни нах.

Американски оагIонгахьара цига бар США Президента улувбаьнна баьхка американски паччахьалкхен деятелаш.

(ТАСС).

НАЬХА КОММУНИСТИЧЕСКИ САКХЕТАМ ЛАКХБЕ, ХАЛКЪИЙ ВЕЖАРАШХА ДОЛА ДОТТАГIАЛ ЧIОАГIДЕ

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА ШОЛЛАГIЧА ПЛЕНУМЕРА

Хьалха хоам мабарра, укх шера 28 июне хилар КПСС Нохч - ГIалгIай обкома шоллагIа пленум. Цо дийнар «КПСС XXIV съезда решенешамаяххара идейно - политически балхах боала пайда дIахо лакхбара областной партийни организаце декхарех » доладош. Цу хьакъехьа доклад йир КПСС обкома секретара М. О. Бузуртанова.

ХIанз вай мохк, аьлар цо, уйслагIча пятилетка социально - экономически программа чакхйоаккхачей хоадам бечей хана чу беннаб. Парте Центральни Комитето, цун Политбюрос, Ленина васкет кхоачашдеш, вахара массе а доакъошка чакхйоах общественни производство дегIаяра темпаш сихъяра, къахьегамхой бахара хьал цахалдаш айдара, советски наьха лакха духовни, идейно - нравственни уйлаш хьалкхеяра тIадерзадаьча къастача, вIаши дувзаденнача гIулакхий система.

Керда общество хьаяра дерхIача доккхача гIулакхана йизза йоагIаш я КПСС ЦК, Советски правительства, новкъоста Л. И. Брежнева ше хьинарей лерагIей чакхйоаха машара программа.

ЧIоагIа дега тоам хулаш тIайнйцар Нохч - ГIалгIайчей къахьегамхоша КПСС ЦК декабрьски (1973 ш.) Пленума решенеш, дег тIара жоп делар парте Центральни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарала, 1974 шера 14 июне харжархошта хьалхашка КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева даьча къамаьла, хIаьта пятилетка диълагIча шера экономикей культурей дегIайоалаеча кхы а керда коталонаш яха шоаш бизза кийча болга къаьгта хьа а аьлар.

Республика партийни активе, отчетно - хоржама партийни конференцешка, хIаьта иштта партийно - боахама актива собране декабрьски Пленумо дIа мадехха критически къоастадир пятилетка кхаь шера вай даьр, вай кадрай теркам цIаькхаза тIабахийтар экономика чурча торонех биззагIа пайда эцара, Iилма - технически прогресс сихъяра, производствана доал делгеи вIашагIйоллилгеи эргадоаккхаш тоадара.

Из болх барах отта а даь тIайнйцар пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера план ханал хьалха кхоачашъяра дола социалистически декхараш.

Пятилетка диълагIча шера промышленни продукци яккхарей йохкарей план ханал хьалха, 29 декабре кхоачашъе, юрта боахама даькъе валовй ялат 515 эзар тонн даккха, паччахьалкхенга 35 эзар тоннал кIезигагIа доацаш дулх, 82 эзар тонн шура йохка, гIишлошъеча даькъе гIишлой-монтажни балхий план 27 декабре кхоачашъелга Iалашде дезаш да вай.

Чакхбаьннаб пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера пхи бутт, хIаьта вай йизза бокъо йолаш да тIайнйца декхараш кхоачашделга миштта лел хьажа а цун мах бе а. ХIанзалца хьадаьчох вай тоъам бе йиш яц. ГIулакхашка хьежача хьахьокх пятилетка заданеш тIа оттаьча промышленности гIишлошъелгеи дегIадоаладара темпаел вай тIехьадусаш хилар. ХIаьта а йолаш йолча торонех бизза пайда эцац вай, тIехьаюсача предприятей коллективаш кхоачамбоацараш дIадаха оарцагIа мела йоах.

Пхе бетта ткъаь предприяте 2,1 миллион сома промышленни продукци ца луш йитай. Царна юкъе я ремонтно - механически завод, йоккхапанельни цIенош дара Аргунски завод, Малгобекски Назрановски кирпишкий заводаш, кога гIирс буи макаронни фабрикаш, кхыйола предприятеш.

Сатем боабеш да къахьегама овсарле лакхъяра заданеех ца лоархIаеш 39 предприяти вай хилар а. ХIаьта тIайнйца социалистически декхараш кхоачашдара эшача боарамал лохагIа болх беш предприятеш мелий вай!

Хьалха а санна вай тоъам беш бац гIишлошъеча организацей болх. Пхе бетта 32 процент мара кхоачашъяьяц капитальни вложеней шера план гIишлошъеча организацеша.

Республика лаьтта леладераша тIагIертта къовсам лоаттабу хьувкъам лакха хилийтара. Ала деза ялаташи кхыйола юртбоахама культураши воча хьал тIа йоацилга, цхьаяраш дика а я. Ялат ца дойташи лоаццача ханей чуэцара чIоагIа вIаштIехьбаьккхаи лерттIеи болх дIабахьа безаргба.

Экономика дIахо дегIайоалаяра декхараш кхоачашде йиш яц нахаца шерра боаржабаь тайп-тайпарей де лерхIачоа тIаберзабаьи политически болх ца бича. Тахан заданеши тIайнйца декхараши кхоачашделга идеологически Iалашдара тезис фу яхилга да аьлча, из да городей юртей къахьегамхой ударни къахьега оарцагIбоахилга, хIара болхлочунга оттадаь декхараш чоалханей лоархIамей хилар дIахайтилга, уж фуннагIа дале а кхоачашдара фу де деза а миштта де деза а къаьгта кхетадар. Алхха цунца ба вай беррйгача балха толам.

Кхолламе яхь лелаеш вайцига хьалкхийнаб шоай гIулакх дика довзаш бола башхадика говзанчаш, тIадиллача гIулакха чIоагIа бехктокхам хета нах. Царех дикагIбараш дукха ха йоацаш хиннача хоржамашка СССР Лакхехьарча Совета депутаталла хержаб.

Царна юкъе — Аргунски «Пищемаш» завода слесарий бригадир Ж. Бисултанов, «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьтта доаха оператор Б. И. Бреславский, «Октября 40 шу» яхача Назрановски совхоза болхло З. Т. Даурбекова, иштта кхыбараш. Цар хадданза доах доккхий производственни хьокхамаш, общественни вахаре хьинаре дакъа лоац, коллективашка шоаш бу кхетама болх.

Социалистически яхь вIашагIйоллара а цох дукхагIа пайда эцара а йоккха опыт Iоаяьй балха тIа хIара шерра шера доккхий технико-экономически хьокхамаш доахача СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбинате. Комбината керттерча ялх продуктана еннай Дикала паччахьалкхен знак. Партийни, профсоюзни организацеша, республика министерствайи ведомствайи, промышленни предприятейи кхыча организацейн кулгалхоша кIоаргга Iомайнча бакъахьа я химкомбинате социалистически яхь дIаоттаяра а цох пайда эцара а опыт, хIаьта цоаш болча шерра юкъеIоалае а еза. Из тайпа опыт йовзийта еза къахьегама коллективашка, газетий оагIонаш тIа, телевиденей радиои.

Партийнии профсоюзнии организацеша, министерствайи ведомствайи кулгалхоша, еррйгача идеологически службаша еррйгача формаехи средствиехи пайда эца беза дикагIа йола, хьалха латта яхь вIашагIйоллара опыт дIахьоккхара, еррйгача коллективашкей болхлошкей из дIаккхачийтара, хIаьта цу ханна хаьддаи майрей духьала довла деза социалистически яхьах пайда эцара новкъарле мел ечунна, формализми казенщиней хьахулийташ мел долчунна.

Боккха лоархIам болаш декхар да профессионально - технически дешара система дIахо дегIайоалаяр, болхлой класса къона ноахал Iомадар тоадар. Цу хьастара республике кадраш эшилга 70 процент кхоачашду хIанз, кхы а кIезигагIа мехкдаьтта промышленносте — 60, хIаьта гIишлошъеча — 40 процент.

Вай хана къаьстта лоархIам болаш да тIадиллача гIулакхах общественна хьалхашкара болхлой бехктокхаме болаш хьалкхебар, дисциплиней организованности йолаш хьалкхебар. ХIаьта вай республике цу хьакъехьа цхьабола болх бой а, къахьегама дисциплина чIоагIъяра дешаша дIадех геттара чIоагIа терко елга.

Къахьегама дисциплинах дувцаш дагакхаба деза цу проблема морально - этически оагIо а. хIана аьлча къахьегама дисциплина толхаярах производствана зе хиларал совгIа пайда ца боалаш йов сага духовни ганзаш. Пропаганден агитации еш цох дувца деза йиззача оазаца, массе а средствашца, доккха дар а зIамига дар а лоархIадара, коммунистически идейни тешалах, къахьегама саг нравственни кхийна хиларах хьахула къахьегама дисциплина дегIайоалаяра а чIоагIъяра а дешаш дувца деза вай наьха дегашка гIулакхаш лерттIа леладара уйла дегIа а йоалаеш. ДегIаенача социализма обществе коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдар дуккагIча даькъе тийша да саг масса а оагIорахьара дегIавена хиларах.

XXIV съезд хинначул тIехьагIа республика партийни организацеша кIезига гIулакхаш даьдац къахьегамхой общественни сакхетам лакхбара, цар политически къахьегамей хьинар айдара, нах партенеи цун Центральни Комитетан гонахьа кхы а айхагIа кхотабара. Цу хана чухь парте областной комитето къаьстта терко яьй къахьегамхой советски патриотизма, пролетарски интернационализма уйланца, национализмаи шовинизмаи, къам ше мара ца лархIара гIулакхашца машар хургбоацаш, кхыдола къамаши народносташи чIоагIа лоархIаш хургболаш хьалкхебара.

Из ишта дале а ца зийча далац вай цхьабола нах халкъашта юкъера доттагIал дIахо чIоагIдара, республике боахами культурей дегIайоалаяра декхараш кхы а толамегIа кхоачашдара цхьадолча даькъе новкъарло еш дола къаьнарча замах диса националистически гIулакхаш доахкаш хилар. Цо хIара денна а цIенхаштта а ца лелабича далийтац вай республика къахьегамхой интернациональни уйла йолаш хьалкхебарца дувзаденна дешаш, из болх дIахо а чIоагIбара кхы тIа а де дезараш ца дича далийтац.

Патриотически интернациональнии уйла йолаш нах хьалкхебара беча балхах боала пайда кIезигбеш дола керттера кхоачамбоацар да формализм. Из эггара хьалха гучайоал дукха мероприятеш кIоарга уйла ца еш, хан-ханнахьа чакх ца йоахаш, де лерхIачоа тIа ца ерзаеш, баха беррига нах чу ца лоацаш чакхъяхарца. ТIахьожам мела хиларах царех цхьаяраш чакх ца йоахаш юс. Из болх Шелковской, Малгобекски, Шалински, Октябрьски районашка техкача гучадаьннад цхьайолча партийни организацеша патриотическии интернациональнии кхетам балара планаш ца увттаеш хилар, уж тайпа дешаш партийни собранешка ца дувцаш а цу хьакъехьа цхьаккха мероприятеш чакх ца йоахаш а хилар.

Вай деношка къаьстта лоархIам болаш да къамани интернациональнии долчун соотношенега нийса Iилман ларда тIа хьожилга. Къаман дар националистически долчунца тарлургдоацилга къаьстта белгалдаккха деза, хIана аьлча националистически позицеш тIара цар е кхыча социальни явленейи процессийи националистически позицеш тIара мах а беш шоай чулоацамга диллача националистически дола гIулакхаш дIа а дехаш къаман хьашташ да оаха дувцараш яха нах хIанз а дIабаьннабац. Национализм — интернационализма антипод хинна Iац. Из чIоагIа гоама я къаманчоа, из цIийх доаккх цо, халкъ прогрессивни дегIаахара стимулехи торонехи доаккх.

КПСС обкома XIII пленуме вай дика доашхаш дийцар «дай лаьттан» культах доалла зулам. Бакъда кIезига даьл вай из зене хилар дIахойташ. Периодически кепайоазон тIа, литература статьяши, къаьстта произведенеши хиннай халкъ интернациональни уйла йолаш хьалкхедара цу къаьнарча гIулакхо мел зе ду хьахьокхаш. ХIаьта даьр кIезига да. Из болх дIахо бахьа беза «дай лаьттан» культах кулга цIена боацача наха, националистически уйла йолча элементаша пайда эцаш боландаь а. Уж боагIIача бесса юхабетта беза.

Республика партийни организацеша дIахо а чIоагIбе беза наха юкъера шоай организаторски болх, кхы а эффективнегIа, пайданегIа из хулийташ, беррйгача къахьегамхой кIоаргга советски патриотизман интернационализман уйла, Даьхенцара, вай мехка вежарха долча беррйгача халкъашцара, эггара хьалха сийлахь доккхача эрсий халкъацара — вай воккхагIча вешийцарей тешамерча новкъостацарей безам хьал а кхебеш.

ТIехьарча хана республике чакхдаьхад атеистически кхетам балара болх чIоагIбара цхьадола гIулакхаш. ВIашагIделлар атеистически тематика лелаяра пропагандисташ, лектораш, политинформатораш кийчбелга, атеистически кхетам балара организаторий группаш вIашагIъехкай, дешарей кепайоазони пропаганде шерагIей дикагIей леладю атеистически пропаганден дына идеологена, хIаьта иштта тайп-тайпарча тоабашта еш йола критикей.

Цунца цхьана белгалдаккха деза республике бахача нахах лоархIамерча даькъа шин влияни хьалха санна духовенства еш хилар а къахьегамхой, къаьстта кагирхой. коммунистически уйла йолаш хьалкхебара гIулакха цIенхаштта зе деш хилар а. ГовзагIа, хIанзарча хьалашца тардеш леладу цо ший гIулакхаш.

Бусалба дин тоабай кулгалхой, дына культех дола законодательстве леладара тIахьожам чIоагIбаьлга хоа а луш, шоай болх кхы а къайлагIа лелабе баьннаб. тоабай обрядаш лелаяра моллагIча бахьанах пайда а эцаш кагийча группаех бекъабеннаб. Уж тайпа масалаш да Ножай-Юртовски, Сунженски, Грозненски, Старопромысловски районашка. Цу дерригне а хьахьокх цхьаболча партийни, советски болхлошта юкъе нийслуш дола гIулакх тесса дутилга хьалха долгеи дынах дисача гIулакхаштеи тайп-тайпарча дына тоабай реакционни гIулакхаштеи духьала вай лоаттабеча къовсама доккха зе деш хилари.

Атеистически кхетам балара партийни организацеша беча балха мах беш керте лаца деза дынах хьакъеста нах цахаддаш дуккагIа хила безилга. хIаьта из дуларгда коммунисташа, кулгалхоша, идеологически болхлоша дына гIулакхаш доахкарашца е шеко йолаш барашца машар боаца гIулакхаш леладича.

Коммунизмага дIахьалхашка вай ме долх вай общества вахарерча морально-нравственни гIулакхий лоархIам лакхлу. Партийни организацеша беш бола идеологически, политико-кхетама болх, КПСС XXIV съезда ЦК яьча доклада тIа маалларе, толаме хила йиш яц хIама лочкъаяр, шийгахьа увзар, къаракъаш мелар, хулиганство лелаяр санна долча социалистически морала гоама долча хIамашца къовсам лоаттабеча хьале мара.

ДIахо докладчика дийцар шоашта кара болча нахаца Iимерза хиларца болхлой болх бара дог хьаста ховш кулгалхойи специалисташи вай кIезига боацилгах. Царца цIераш яха мегаргья химкомбината директора нов. Л. А. Шилова, «Электроприбор» завода директора Л. Н. Перепечаева, Назрановски «Электроинструмент» завода директора А. А. Мальсагова, Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза директора, Ш. С. Умарова, Сунженски района Шеча Эскара цIерагIча колхоза председателя Л. П. Ясинецкаяй, иштта кхыбарий.

ХIаьта фу ала йиш я гIишлошъяра Нохч-ГIалгIай управлене ханнача начальниках Н. М. Чудаковах? Из ва дукхаза а шчй балхах ца боагIа пайда баьха, болх вIаштIехьа мела баьха саг. Кулгалдеча балха тIа цкъаза цо ухийтар ший доттагIийи мехкахойи. Дукха теркэ йора ший вахар Iалашдара, ше кулгалдеча гIишлошъеча организацеша во болх бер ловра. Харцахьа гIулакхаш леладарахи партийни паччахьалкхени дисциплина голхаярахи КПСС обкома бюрос Н. М. Чудаковна партийни чIоагIа бехк я бир балхара мукъа а валийтар.

Партийни комитеташа, юххьанцарча партийни организацеша кIоаргагIа Iомаде деза кулгалдеча болхлоех доахка политически а моральни а гIулакхаш, цар балха стиль, шоаш кулгалдеча коллективай производствени гIулакхехи цун моральни хьалахи бола цар бехктокхам айбе беза.

Республике хьалхагIа а санна ира йолаш юс болх булургбола беррига баха нах общественна пайдана долча гIулакхашта юкъеозара проблема. Болх булургбола баха нах общественна пайдана болча къахьегама юкъеозар экономически декхар хинна ца Iеш, республикерча партийни организацей лоархIамегIара политически декхар я да.

Дерригача лостамашкахьа лоаттабанза баргбац коммунистически принципаш чIоагIъяр духьа лоаттабу къовсам. Цу хана дикка чIоагIлагIа теркалданза даргдац дукха истий кхувлар, мехкарчй удабар, низагIа маьре ахийтар санна долаэхь доаца а кхалнаьха сий Iотоладеш дола кхы тайпа а гIулакхаш.

Дукха истий кхувлар — вай обществера эйпе гIулакх. Цунца хоадамболлаши хадданзей къовсам лоаттабе беза.

Областной партийни организаце белгалара болх баьб марксистско-ленински образовании дикагIа дIаоттаяра, дешара системаш коммунизм хьалъяра хIанзарча этапо дIадехарашка хьежжа нийсъяра.

Вай республика хьалашка боккхача лоархIаме хилар партийни, комсомольски политпросвещене системе ленински къамий политикей Iилман атеизми, национализмахи дынахи юхедисача воча гIулакхашца лоаттабеча къовсама наькъаш Iомадар.

Цхьабакъда, халахете а, вай хIанз а ала йиш йолаш дац цу торонех партийни организацеша бизза пайда эц, кадрай политически экономически образоване проблема массаза а бокъонца уйла а еш къестаю аьнна.

Марксистско-ленински теоре дешаш дицдалийтаро цхьаболча кулгалхошта юкъе шоашкарча гIулакхах пайда а эцаш зуламаш леладеш. коммунистически морала нормаш телхаеш бола нах нийсбаларга кхоачадаьд гIулакх. Цхьаболча кулгалхоех гIулакх а партел а дIадаьннад. частни деалахье лелаяра уйлай мукъагIа бахаб уж, шоаш бIаьхий барей боахам хIараз бакхарей наькъа тIа эттаб. Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене УПТК начальник хиннача А. А. Назарова ший хьал тоадар духьа шийгарча гIулакхах йIаьххача хана пайда ийцаб. социалистически доалахье лечкъаяьй. Халахете а, цу тайпара факташ цхьаццхьаеша хинна Iац. Талхар а хувцабалар а бахьан долаш партийни комитетаща иштта КПСС мугIараштта юкъера дIабаьхаб Маскуров, Мамилов, Абдулвадудов, Хаутиев. Партийни организацешей парткомитеташей дIахо а принципиально мах бе беза коммунистически морала нормаш чIоагIа телхаеш, шоашкарча гIулакхах пайда а эцаш зуламаш леладеш. партеч Iехаеш болча коммунистий гIулакхий.

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

СОВЕТСКО-АМЕРИКАНСКИ ПЕРЕГОВОРАШ ДIАХО ЯР

29 июне Кремле дIахо йир КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыко Америка ВIашагIкхийттача Штатий Президентацара Ричард Никсонцарей США паччахьалкхен секретарацара Г. Киссинджерцарей переговораш.

ДIахо дийцар ядерни герза деча тохкамашта доазув оттадарах дола дош.

Иштта дIа-юха дагабаьлар Советски Союзи Америка ВIашагIкхийтта Штаташи доакъашхой а болаш йолча, Европерча кхерамзлени цхьана гIулакхаш леладарей дешашта йолча совещане балхаца дувзаденнача дешаех шоашта хетачоа.

Переговорашка дакъа лаьцар:

советски оагIонгахьара — США-рча СССР посола А. Ф. Добрынина, КПСС ЦК Генеральни секретара помощника А. М. Александрова, СССР МИД-а коллеге члена Г. М. Корниенкос;

американски оагIонгахьара — СССР-ерча США посола У. Д. Стессела, США Президента помощника А. Хейга, къаман кхерамзлен дешашта Президента помощника заместителаБ. Скаукрофта, Президента помощники пресс-секретари волча Р. Зиглера, США паччахьалкхен департамента советника Х. Сонненфельдта, европейски гIулакхашта паччахьалкхен секретара заместителаА. Хартмана.

(ТАСС).

ЮРТА БОАХАМА ДОЛЧА НОВКЪОСТАЛА

«Грознефть» объединенена чуйоагIача Старогрозненски автотранспортни контора коллектив гIулакх ду мехкдаьтта доахараштa, бурув деттараштa, гIишлонхошта. Царна эшаш дола мухьаш дIа-хьа кхухь, хан-ханнахьа Iалашбу уж оборудованеца, бурильни инструменташца, кхыйолча материалашца. ХIара шера дукха новкъостал ду транспортникаша юрта боахама а. Доакъар кийчдеча, ялат чуэцача шоай транспортаца болх беш хул автотранспортни контора болхлой.

Шоашта хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашду цар пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера. Шера планал совгIа 5100 тонн халкъа боахама мухь дIа-юха бахьа безача духхьала пхе бетта заданел совгIа дIа-хьа бихьаб 316 тонн мухь. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 5,6 процент тIехкхоачашъяьй. ПланагIа лаьрхIачул совгIа укх шера паччахьалкхенна баь пайда 6400 сом да. Мухьаш дIа-юха кхахьарга дIабода мах цаI-ах процент лох а беш производствана кходаьд 18756 сом.

Укх шера дика хьийкъа юрта боахаме хьалкхедаь ялат чуэцача яхийтара дика кийчъяьй 35 автомашина. Цу машиний водителашка дIаеннай цIи йоаяра йола средстваш, царна эшаргья аьнна мел хета запасни оагIхалаш.

Социалистически яхье массаза санна хьалха латт коммунисташ водителаш Пегов Виталий, Сисенко Александр, Абраменко Иван, Вахабов Нуну, Абубакаров Идрис, трактористаш Лазарев Алексей, Русанов Алексей, Хаджимурадов Саид, кхыбараш. Царех хIарацо сменни нормаш 150—170 процент кхоачашъю.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

ФЕРМА БОЛХ ТЕССА ЛЕЛАБУ

Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза шоллагIча ферме массехк доярка мара яц хIара кхоабача Iаттагара планагIа йоагIа шура йоаккхаш. ХIаьта дукхагIа йоаккхачо а дийнахьей буси 9—10 килограмм мара аккхац хIара кхоабача Iаттагара, района кхыча боахамашкарча дояркаша 18—22 килограмм йоаккхача.

Массанена ховш махиллара хIанзара яр эггара дукхагIей хьаьнагIей шура йоаккха ха я.

Ферма хьайбаш ара дIадаьхка доажаду дукха ха я. Уж доажадаьд вIашагIъэяь гороха кени болча 150 гектара тIа, люцерна дIайийнача 60 гектар мошача конвейер тIа.

ХIаьта хьоанал? Хьоанал кIезига я. Iай хиннач лакхъеннаяц. Машаца эггара дукхагIа хьоанал хулача июнь бетта 3,2—3,6 процент мара яц, 25 июне 3,3 процент я, кхыметтел 3 процент йолаш деношка да. Юкъера лаьрхIача дийнахьей буси хIара кхоабача Iаттагара ферме 6—6,3 килограмм мара шура яккхац.

Шура кIезига хиларей хьоанал лоха хиларей бахьан фуд, аьлча ферма бригадира коммуниста Федоров Федор Никифоровича йоах:

— Хьайбашта доакъар кIезига да.

Къамаьла юкъе а ийкха учетчика Гах Мария Семеновнас юха техар бригадир:

— Ай акташ уттаеш вай дIаяздаь доакъар-м дукха да. Акташка хьежача фу аргда? Iа кулгаш ма издаьдий цар тIа.

Ала хIама дац бригадира.

ДIахо тхона юкъе хиннача къамаьлах холуш дар бригадира юкъара боахам тесса лелабелга.

— Хьалхарча ах шера планагIа мел шура яккха езаш я шун коллектив, аьнна, даьча хаттара жоп долалуш вацар къаракъа хьаж хьаухаш, хох мо цIийвенна бригадир:

Даьча хаттара духьала денна жоп иштта дар: — «Пхи бутт мара бац со укхаза балха вена».

Ферме вале хьалха дуккхача шерашка Ассински станице юрта Совета председатель хиннача Ф. Н. Федорова хац фермера хьал, цун хьашташ. Цунна хац хьалхарча ах шера мел шура йохка езаш я ферма.

Цу дерригача кхоачамбоацараша укх шера хьалхарча ах шера план кхоачашъелга дохадаьд.

Учетчица яхачох хьалхарча ах шера 3822 центнер шура яккха езаш я ферма коллектив, хIаьта 27 июнь тIакхоачаш яьккхар 3268 центнер я.

— ХIаьта цунах паччахьалкхенга дIакхаьчар мелий аьлча, учетчика йоах:

— Оаха приемни пункте дIаеннар 1675 центнер я.

Укхаза хаттар отт. Мича ух юхейиса шура? Ферме шурий товарность 50 процент мара яц. Из вIалла ла йиш йоаца хIама да.

ХIанз бIаргах саьрг кхийтача санна сихбенна доакъар кийчдеш ба специалисташ, хьайбаш леладераш. ХIаьта укхаза доакъарах лаьца къамаьл деш бригадира гучаялийта оамал цу гIулакха сагота воацачох тара яр.

— Тха гIулакх дац доакъарца. Тхона кийчдаь Iаоттаде деза доакъар, — йоах Федорова.

— Сона хезад оаша сенаж еллай ,аьнна. Мелий шун сенаж. Мел доакъар деза шоана фермера хьайбаш Iангардаха?

— Сона-м хац,— лоаца дар жоп.

Пятилетка къоастамбеча укх шера еррига 8100 центнер шура яккха езаш я ферма коллектив. Шоьтта доакъар долча хана аьхки ца яьккхача маша яккха лерхI-те бригадира шура.

Пятилетка лоархIамерча укх шера хьайбай продукташ йоахилгеи кийчъелгеи алсамдаккхара партеи правительствай хьайбаш леладераштa хьалхашка оттадаь декхараш кхоачаш ца делга а йиш йолаш дац.

Т. АРЧАКОВ, спец. корр.

Ялат чуэцарца цхьана лаьгI ца долийташ дIахьу доакъар кийчделга Грозненски района коа тIара оалхазараш леладеча «Ермоловский» совхоза механизатораша.

СУРТА ТIА: НИР яхача комбайнаца 100 гектар йолча участка тIа люцерна хьокхаш ва тракторист Таипов Магомед.

Т. АРЧАКОВА сурт.

НАЬХА КОММУНИСТИЧЕСКИ САКХЕТАМ ЛАКХБЕ, ХАЛКЪИЙ ВЕЖАРАШХА ДОЛА ДОТТАГIАЛ ЧIОАГIДЕ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

Марксистско-ленински дешарах боала пайда алсамбаккхара йолча лоархIамегIарча предпосылкай системе, берригача идейно-кхетама балха тIа йоккха моттиг къоастаю общественни Iилмашта. Общественни Iилмай парте керда йоакхо еш хилар хьахьекхар «Н. Э. Баумана цIерагIча Московски лакхерча технически училищен Н. Г. Чернышевске цIерагIча Саратовски паччахьалкхен университетен общественни Iилмаш хьехара идейно-теоретически боарам лакхбара беча балха хьакъехьарча» КПСС ЦК соцамо.

Белгалдаккха деза. КПСС обкома Х пленум хинначул тIехьагIа вай Iилмахоша болх дикагIа дIаболабаь хилар. ДукхагIа де баьнна уж мехка бIарчча цаI йолча социально-экономически организма дакъа хиларах тарра республика халкъа боахами культурен дегIаккхувларца дувзаденна дола тохкамаш.

Цунца цхьана шийна теркам тIаоз, цхьаболча Iилмахоша хьалхагIа а мо мара «едини поток» яха кагий буржуазни теори хьагучаяккхара дукха къа ца хьегаш хиларо, исторена юкъера гаьнна хьалха дIалаха хIамаш, цхьац-цхьанна болча наха карагIдийнна гIулакхаш деэдаь хьаувттадеш долча Iилман тохкамашта критика ца еш хиларо. Из ишта хилар хьахьокх, масала, историе, мотта, литература Iилма-тохкама институто арахийцача цхьаццадолча сборникаш тIара гучадаьннача гIалаташа.

Историческии художественнии литература тIа цхьа оагIув мара йоацаш дувц Ермолова Грозная яха крепость Iойиллар, хьоахабац Кавказе даха халкъаш, цу даькъе, нохчийн гIалгIайн, турецко-персидски гIаьрахойи англо-французски колонизаторийн оагIонгахьара лоалла оттадара кхерама духьаларча чIоагIалений бIарччача системера цун лоархIам.

Кхоачам болаш хьахьоккхац Нохч-ГIалгIайче Россех дIакхетара экономически, политически, культурни лоархIам. ХIаьта тIехдаьккха хIама доацаш ала йиш йолаш ма дий, нагахьа сачна нохчийн гIалгIайн халкъаш шоай хана Россена юкъе нийсденна хинадецаре, уж хIанз паргIата, цхьатара бокъонаш йола чIоагIагIа дегIадаьккха социалистически къамаш хинна хург ца хилар.

Мехкдаьтта института, паччахьалкхен университета парткомаш, историе, мотта, литература Iилма-тохкама института парткомаш, историе, мотта, литература Iилма-тохкама института парторганизаци, КПСС Ленински райкоми Грозненски горкоми кIоаргга хьажа еза Iилман кадрашта идейни кхетам чIоагIагIа баларга, царгара доагIар дизза хьадеха а Iилман балхий идейно-теоретически боарами царех хьахуларашта хьалхара бехктоккхами лакхбе беза, творчески хьал кийчдара йоакхо е, шоай декхараш кхоачаш ца дераштеи Iилмахочун сийлахьа цIи бIехьераштеи майрра критика е еза.

Идеологически балха боарам лакхбара Iалаьмате боккхача лоархIаме да республикерча къахьегамхошта КПСС чурен арахьарен политика, коммунизм хьалъяра декхараши цо лерхIараши хадданза дIадовзийтар. Республикерча партийни организацеша цу гIулакха шерра пайда эц массови информаце средствах, докладчикийн, пропагандистийн, политинформаторий а агитаторий а йоккхача отрядах.

Укх шера март бетта деиз массанехьа а цхьатарра политденош юкъедоалалаьл. Масала, эггара тIехьагIа, СССР Лакхехьарча Совете хоржачаш хулча хачна хиннача политденца дакъа лаьцар парте обкома 98 докладчико, парте горкомий, райкомий 791 докладчико, юкъерча звенерча 972 кулгалхочо, 7 эзар совгIа политинформатороиагитаторон. Цар еча докладашка ладувгIаш 200 эзар совгIа саг хиннав.

Цунца цхьана вай ала йиш яц республике бахача наха политически информаци яра дешаш республике къоастадаь даьннад аьнна. Уж дIахо эргадоахаш толле дезаш да.

КПСС обкома Х пленум хинначул тIехьагIа вай газеташа, телевидене, радиоо хьинарегIа дакъа лоац къахьегамхошта коммунистически кхетам балара гIулакха юкъе, кIоаргагIа ювц идеологически балха проблемаш. Цхьабакъда цу лоархIа меча гIулакха тIа карара дувлийта хIамаш а да.

Бахача наха коммунистически кхетам балара гIулакха пайдана хIамаш дукха ду республикерча культурно-просветительни учреждениеша. Цхьабакъда царех цхьаьараша, дукха ха йоацаш баьча соцамо хьахьокхачох, бола хIанз укх сахьата эсала бу.

Тахан къаьстта боккхача лоархIаме да кагирхошта идейно-политически кхетам балара партийни комсомольски организацеша беча балхах боала пайде алсамбаккхара дешаш. Из белгалдаьхар КПСС XXIV съезда документаш тIа. Цу хьакъехьа дийцар ноакъоста Л. И. Брежнева ВЛКСМ XVII съезде а. Республике комсомола деш дола партийни кулгал, кагирхошта кхетам чIоагIагIа балара беш бола болх укх тIехкхьарча хана хьалдагIен пайда дукхагIа луши ба.

Цхьабакъда цунца цхьана ала доагIа кагирхошта юкъе беча идейно-политически балха боарам хIанз а тахан дIадехараша маяххара ца хилар. Дукхача предприятешка, организацешка цхьаболча кагирхой къахьегама дисциплина эсала я, кIезига нийслаш шоай балха нормаш кхоачаш ца еш, болха тIа бракаш, социалистически яхье, коллектива общественни вахаре дакъа ца доацаш бола кагий нахи мехкарийи.

Вай сагот ца де йиш яц вай цхьабола кагирхой доазол дехьара тайп-тайпарча наькъашка гIолла вайцига хьачуухача доазол дехьарча пропаганда буржуазни ирвашта тIаккхуш хилар. Цхьаболча къоначча наха шоай мещански чамащеи оамалашеи, тIерча сибатаца, модни вхача халхарашна, кхыдараща советски сага сийн еза цIин нийчайоах.

Де дезаш дукха хIамаш да студенчески кагирхошта юкъе бу болх тоабаба а.

Парте XXIV съездо ше маларра ирен принципиальной оттадаьа идеологически балха ду партийни кулгал тоадарах долла дош. Съездо дIадийхад идейно-кхетама балха ерригача участкашта ду кулгал чIоагIделга, из хьинарегIа, хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIабензабаь, боахами культурен дегIаккхуадара хьалдача демаща айхха бувзабенна хургбола гIулакх вIаштIехьдоаккхилга. Уж укаэзнеш кхоачаш а еш, КПСС горкомаш, райкомаш укх тIеххьарча шерашка дукхагIа хьежа а кIоаргагIа теркалде а яьнна къахьегамхошта юкъе беча идейно-кхетама балха хьал. Уж дешаш соахка парте обкома пленумашка шэзза дийцал. Уж дувцаш парте горкомийн райкомийн пленумаш, юххьанцарча парторганизацей коммунистий собранеш хинна. ХIаьта а хIанз укх сахьата вай вIаштIехьдалаш идейно-политически балха ерригача участкашта бокъонца влияни е, цун ерригa формаши методаши вай парте дIадехарашка хьежжа хургйолеш нийсьелга вIаштIехьдаккха. Парте горкомашеи райкомашеи тIаьтта хьал къоастале а хIара къаьст-къаьстача моттиге де доагIар де а деза.

Ишта я, аьлар докладчика шай къамаьл чаккдоалаш, идеологически балха цхьайола проблемаши вай республика партийни организацешка цунах боала пайден. Укх пленуме гуччахьеяпринципиальнои даьча къамаьло а хIаьта ишгта укхо тIаэцаргболча соцамо а республика партийни организацешта новкъостал дергда аьнна хет сона, къахьегамхошта идейно-политически кхетам балара формаши методаши партийни балха стиль дIахо эргайолхаш тоаяра тIадерзадергдола гIулакхаш вIаштIехьдахара, наха юкъе чакхдоахача организаторски политически гIулакхий эффективность лакхьергья. Из хургда парте XXIV съезда решенеш чакхьяхара, пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъяра лоархIамегIарча хьалех цаI.

Дувцаш долча дешах лаьца еш йола пренеш дIайолайир КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара **Н. Я. Правенька.**

Укх пленума кийчлуча хана, хьакхайкадир цо, оаха цIаькха а анализ йир городской парторганизацерча балха хьала, тхоай планаши мероприятеши мишта кхоачашъю хьежар. Нагахьа санна укх гIеххьарча хана чакхъяьхача мероприятей дукхалах, цар лостамахи тематикахи дийцача, чакхбаьккхар боккха болх ба.

Парте горкомен райкомийн бюрошкеи пленумашкеи дийцача дешаша, теоретически Iилма-технически конференцеша, лекцей тематико, кхыча мероприятеша тешал ду, КПСС обкома Х пленум хинначул тIехьагIа тха идейно-политически балха тIа интернациональни, атеистически, патриотически кхетам балара деша моттиг дукхагIа тела а уйла дукхагIа тIаахийта а яьнна хилара.

Соахка, цул хьалхагIа дIаихача шерашка санна йоацаш дукхагIа хиннай къамий дешах йола марксистско-ленински программен СССР-е из чакхъяккхари, материалистически мировоззрени хьалIаштIехьа ялар а дынах юхедиса хIамаш дIадахара наькъаш а, пролетарски интернационализмах бола марксистско-ленински хьехами карара замен, кхыраш санна йола проблемаш Iомаю семинарски группаш.

ХIаьта а, цунца цхьана хет тхона, идеологически балхах боала пайда, фуннагIа даь а, алсамбаргбола гIулакх де деза аьнна. Цу гIулакха чакхйоаха мероприятеш шерагIа йоаржае еза, цар керда формаши методаши эш, цхьабакъда керттердар — цар пайда юха хьабала беза, эффективность хила еза.

Эггара хьалха тха саготдераш къахьегамца кхетам балара даькъе цIенхаштта карара дувлийтараши, кхоачамбоацараши да. Iалаьмате дукха нах бах городе общества пайдана къа ца хьегаш.

Атеистически кхетам баларах боала пайда алсамбаккхара дешашка а болх бе хIамаш долаш я городской партийни организаци. Юрташка меттел, городе а чIоагIа чоалхане ма дий дын хьал. Дын доккхий цIейш долча хана городе баха дукха нах кинаэе ух. Кинаэе махьар диллийта ухача кагийча наьхен нускалийн дукхал эшалац. ДIахо а кIирдаь шоай гIулакхаш деш я бусалба дыни кераста дыни тайп-тайпара тоабаш.

Идеологически балха эффективность лакхъяра хIара сагага дIаккхоачаргболаш из вIаштIехьбаккхдаиеи чакхбахазеи баргбаш.

«Iалаьмате лоархIаме да идеологически балхах боала пайда алсамбоаккхаргболча, наьха социальни хьинар дегIадоаладергдолча, КПСС-еи Советски паччахьалкхени чурчен арахьарчен политика дешаш цар нийса къестадергдолча лоархIамерча дешаех цаI хиларах тарра къахьегамхошкеи берригача бахача нахаген еш йола политически информаци дIахо эргайоахаш тоаяр.

Идеологически балха тIара мела моттигаш бIаргагу парте городской комитета. Оаха кхетаду, идеологически болх чIоагIбаро, цунах боала пайда алсамбаккхаро «къахьегама хьинар дIахо айдара новкъостал де дезилга, хьинаре къахьегара, укх шерарен бIарччача пятилеткерен хIаране шишши а коллективни а декхараш кхоачаши тIехкхоачаши дара нах оарцагIбаха безилга.

КПСС XXIV съездеи XIV областной партийни конференцеи решенеш кхоачаш а еш белггалара болх чакхбаьккхаб КПСС Шалински райкомой юххьанцарча партийни организацешеи бахача наха идейно-политически, интернациональни, атеистически кхетам дикагIа балара, кадраща беш бола болх тоабара. Пленуме цу хьакъехьа дийцар КПСС Шалински райкома хьалхарча секретара **А. Ч. Осмаева.**

Укх шера февраль бетта деиз районе массанахьа а цхьатарра цаI лоархIаш лектора ди чакхдоахилга оттадаьл. Цу дийнахьа тайп-тайпарча темаех лаьца болхлошта, колхозхошта, нах бахача десятидворкашка дика кийчлийя лекцеш еш, доклада ю партийни, советски, боахама органий кулгалхошеи политинформаторашеи.

Тхона хетачох, цу вIашагIкхетарашеи лекцешеи дика новкъостал дергда къахьегама овсарле лакхъяра, промышленностеи юрта боахамеи продукци алсамъяккхара. Бахача наха юкъе идейно - политически болх чIоагIбара дикка болх бу лектораша цIагIа чу а уххаш. Цар дикагIа кхетадергдолаш, шоай къамаи меттала къамаьлаш ду нахаца.

Идейно - политически болх дIаоттабара района партийни организаце лоархIаме моттиг лу къахьегамхошта интернациональни, патриотически кхетам балара дешашта. Цу гIулакха леладеш да Советски Эскаре гIулакх де болхараш бэзбеш накъабоахилга, комсомольски билеташ дIателга, тIемеи къахьегамеи ветеранашца, производстве хьалхалаттарашца, новаторашца вIашагIкхета сайренаш елга. Атеистически, интернациональни, тIема - патриотически темашта. В. И. Ленина вахарах гIулакхаштеи, вай мехкахой тIемеи къахьегамеи сийленна хетаяь уголокаши стендаши кийчъяьй культура цIеношка, клубашка, библиотекашка, школашка.

Парте райкомо, юххьанцарча партийни организацеша данза дарг мел доацар ду озабезамаш деш, социалистически рузкъа лечкъадеш, шира замах юхедиса кхыдола во гIулакхаш леладеш йола моттигаш сихагIа цIенъяь дIаяхара.

КПСС Шалински райкомо ший XII пленуме шерра мероприятеш белгалйир КПСС обкома Х пленума соцам кхоачашбара, КПСС XXIV съезда решенешка хьежжа идейно-политически болх чIоагIбара. Юххьанцарча партийни, комсомольски, профсоюзни организацеша боккха болх чакхбоах тIайнча социалистически декхараш кхоачаши тIехкхоачаши де къахьегамхой оарцагIбахара. Районо шерра-шера кхоачаши тIехкхоачаши ду юрта боахама продукци яккхараи паччахьалкхенга йохкараи тIайнча ший декхараш, хIаьта ишта хIара шера алсамагIа йоах промышленни продукци а.

Йизза бокъо йолаш да тхо Шалински районерча къахьегамхоша шоай районин партийни организаце кулгалца КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъеча керда толамаш доахаргхилар дIаккхайкаде.

Трибуне ва ВЛКСМ обкома секретарь М. О. Холохоев.

— КПСС обкома Х пленум хинначул тIехьагIа юххьанцарча комсомольски организацей хиннача собранешка ховдамболлаш дийцар пленума соцамгара хьадоагIа декхараш, чаккъяьхача доккхача даькъе кагирхой къахьегамеи общественно - политически и хьинар айдара новкъостал дергдолаш йола хьалда мероприятеш кийчйир.

КПСС ЦК-ас партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп а луш, республикерча комсомольцашеи кагирхошеи шерра социалистически яхь йоаржаьй 1974 шера заданеш тIеххкхоачашъяр духьа, 9-гIа пятилетка толаме чакхъяккхар духьа. Областной комсомольски организаце шерра дегIабенаб 80 эзар гаргга саго дакъа лоацаш бола «Пятилеткана — къонабарий хьинаре къахьегам, говзал, керда карагIдувлараш» яха патриотически болам. Ах шера задани ханал хьалха кхоачашъяьй 20 эзар совгIача къонача къахьегамхоша.

Областной комсомольски организаце керттерча декхарех цаI да кагийча наьхен мехкарийн марксистско - ленински тешам хилийтар, кагирхошта интернациональни, патриотически, атеистически кхетам балара деший терко дукхагIа яр. Вай кагирхошкара идейни герз Iовца гIерт вай классови моттагIий, цар классови сакхетам аьрхIбе, доккхагIдолча воахалашта кагирхой духьалъоттабе, цар дегашка аполитичность, вай общества хийра йола буржуазни оамалаши морали йоссае гIерт. Цу хьалашка къаьстта лоархIаме хул доххаргдоацача СССР халкъий доттагIала, пролетарски интернационализма уйлаща кагирхошта кхетам балар.

Вай кагирхой хьалхалаттача отрядех цаI я студенчество. Лакхерча дешара заведеней комсомольски организацеша шоай берригa болх тIаберзабу КПСС обкома Х пленумеи ВЛКСМ обкома III пленумеи соцамаш кхоачашдара.

Белггалара дика хIамаш карагIдийнцадале а, комсомола областной, городской, районни комитетий, юххьанцарча комсомольски организацей балха тIа цIенхаштта кхоачамбоацараш да. Бокъонца духхьал дIа а оалаш мукIарал де доагIа, кагирхошта идейно-политически къахьегамеи кхетам балара дешаш даим хIара комсомольски организаце теркама юкъмоттиге латтаргдола гIулакх оаха хIанз а вIаштIехьдаьккха ца хилар. Масала, комсомола Сунженски райкома цкъа санна дукхаза а хьалхадаьхад болх беш 100 гаргга йоI йолча Мужечарча хIамаш тегача цехе политически дешар вIашагIделла ца хилар. Цхьабакъда из гIулакх кхы вIаштIехьа ца доаккхаш дисад. Тоьал дукха кагирхой дешара цхьанна а формана юкъеэзабац Урус-Мартановски, Малгобекски, Назрановски, Шалински, Веденски районий комсомольски организацешка.

Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхозерча звеньеваяс **З. М. Шамилевас** дагадохийтар, КПСС обкома Х-чеи XIII-чеи пленумаша интернациональни атеистически кхетам балара къаьстта уйла тIаяхийта, берригача идеологически балха эффективность лакхъелга нахагара дIадийха хилар. Хаттар отт: из мишта а малагIча тайпара а вIаштIехьдоаккхалургда? Сона хетачох, аьлар цо, долла хIама партийни организацеша кхетама балха дешаш къоастадарца лоацача наькъах, царна кийсъеча планах, коммунистий собранешка уж дувца уттадарах а дувцарах а тийша да.

Тха совхоза парторганизаце чакхйоахача мероприятешка чIоагIа уйла тIайохийт лекционно-пропагандистски балха, болхлоштеи гIулакхерча нахаи интернациональни атеистически кхетам балара. Из болх беш 5 лектор, 9 политинформатор, 24 агитатор ва тха.

Агитационно - массови кхетамеи балха эффективность лакхъяра лоархIаме хьал да цунна юкъе берригача коммунисташа дакъалоацилга вIаштIехьдаккха партийни организацена хар. Цу гIулакха тханцига юкъ-юкъе парткома заседанешка санна, иштта цеховой партийни организацей собранешка а ладувгI КПСС обкома Х-чеи XIII-чеи пленумийн парте райкома XIV-ча пленумеи решенеш шоаш мишта кхоачашъю дувцаш коммунисташа телача отчеташка. Цо хIара коммуниста хьинари бехктокхами айбу, цар балха тIахьожам лоаттабара дика форма я из.

Идеологически балха эффективноста керттера бустам ба къахьегама хьинар лакха хилар, производственни толамаш, йоахар дIахо нов. Шамилевас. Ше вIашагIъеллача дийнахьа деиз рентабельни йолаш хьайоагIа тха совхоз, хIаьта дукха ха йоацаш, СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш деча дийнахьа цо рапорт делар паччахьалкхенга дулх дохкара пхе шера план кхоачашъярах. ИйслагIча пятилетка къоастамбеча шера хьалхарча ялх бетта план шурийна 122 процент кхоачашъяьй. ИйслагIча пятилетка кхаь шера совхозо планал совгIа паччахьалкхенга дехка дерригa ялат — 1050 тонн, баьццадараш — 586 тонн, шекара свекла — 6.800 тонн, шура — 72 тонн. «Гойтинский» совхоза къахьегамхоша парте областной комитета дош лу, тха барт тайнача коллективо ший дийлагIча, къоастамбеча шерареи бIарччача ийслагIча пятилеткаи социалистически декхараш сийленца кхоачашдергхиларах.

Къамаьл ду КПСС Малгобекски райкома хьалхарча секретара **П. Г. Кащеева.** КПСС XXIV съездеи цул тIехьагIарча ЦК Пленумийн решенешка а хIаьта иштта парте обкома Х-чеи XIII-чеи пленумийн XIV-чеи пленумийн XIV областной партийни конференцеи соцамашка а хьежжа, хьакхайкадир цо, вIаштIехьдаьккхад берригa партийно - политически болх цхьадолча даькъе тоабелга, производственни коллективий творчески хьинар, наьха къахьегамеи производственнии дисциплина лакхъелга. 1973 шера дерригача керттерча хьокхамашта паччахьалкхенга промышленнии юрта боахамеи продукци йохкара планови заданеш кхоачашдир районо.

СССР Лакхехьарча Совете деча хоржамий сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, района къахьегамхоша балха тIа дика толамаш даьхар укх шера а. Пхе бетта планал совгIа реализаци яьй 479 эзар сома маьхза йолча тайп-тайпарча промышленни продукцена.

Район экономически культурни дегIайоалаяра, къахьегамхоштеи районе бахача берригача нахаи коммунистически кхетами балара дешаш даим КПСС горкомеи цун бюрои, района ерригача идеологически кадрайн учрежденейн теркама юкъмоттиге латт. Парте областной комитета Х-чеи XIII-чеи пленумий положенешеи цига ячча выводашеи дикалга дилача керда этап белгалйир городской парторганизаце политико - массови кхетамеи болх бара гIулакха. Къаьстта уйла тIайохийт оаха наха интернациональни, атеистически, патриотически кхетам балара, тайп-тайпарча къамех болча наха юкъера тешам чIоагIбарн цар шоайла дикагIа лархIараи. Аьлча кхоачам ба, укх шера йийшача 1100 лекцехи докладахи, 7000 совгIча беседах а политинформацех а ахаиел совгIа яраш Iилма-атеистически, интернациональни, патриотически темашта кхоачаш хилар. Цу дешашта керттера уйла тIайохийт иштта хIара бутт болалуш бовшие клубашка, хаттарийн жопийн сайренаш еча, е къахьегамхой дезале бахача нахаца вIашагIбетталуча района кулгалдеча болхлоша беседаш еча хана. Дуккхача лектораша говза пайда эц дын авторитетийн цар гIончийн антиобщественни гIулакхаш хьагучадоахаш йолча моттигерча фактех.

Парте горкомо, юххьанцарча партийни организацеша уйла чIоагIа тIайохийт кадрай, коммунистий, комсомольций, парте боацарий актива марксистско - ленински образованешка. Партийни, комсомольски дешара системе дешаш 2200 саг ва, царех — 840 совгIа коммунист, 427 комсомолец.

Городеи районеи хьехам телараша беча балха опытах дийцар нов. Кащеева. УБР-ерча къонача болхлошта хьехам телача И. А. Черенкова, Н. И. Бузулуцке, И. А. Галаева, Х. Хамурзиева, Г. Г. Попхадзес, кхычар къонача болхлошта новкъостал ду политически профессиональни бизза кхетам чу баьке производственникаш а хинна дIаоттара, новкъостал ду цар шоай квалификаци лакхъяра.

Пленуме ше къамаьл деш Назрановски райисполкома председатела **Ф. У. Тамаева** аьлар, шира замах юхедисача эггара дукхагIа дахачеи даьржачеи воча хIамаех я дын юхамаччахьара уйлаш. КПСС обкома Х пленум хинначул тIехьагIа района партийни организацеша, райисполкомо, къахьегамхой депутатий юртий Советий исполкомаша кIезигдукха чIоагIбаьб дын культех дола законодательство кхоачашдара лоаттабу тIахьожам. Йоккхийча партийни организацешка вIашагIа а ехка болх беш я дына духьаларча пропагандана новкъостал де дезаш йола Iилман атеизма советаш.

Райисполкоме вIашагIа а елла болх беш я дын культех дола законодательство кхоачашдара практика хьакъехьа хоам беш йола координационно - методически совет, кердаьккхай юртий Советашка вIашагIъехкача, дын культий хьакъехьара законодательство кхоачашдара тIахьожам лоаттабеча общественни комиссей состав. КПСС обкома Х пленум хинначул тIехьагIа дIаяхача хана мурдий тоабай гIулакхаш кIезиг-дукха лаьгIденнадале а, шоай юрташка бахача наьха вахарах бытан юкъегIертара бокъо шоашка йита, къовсам тIа дола деррига дешаш Iадатеи шариIатеи законегIа къестаде гIерт уж хIанз а.

Бахача наха юкъе, къаьстта а юрташка бахача наха юкъе, беча Iилма - атеистически балха тIа дукхагIа пайда эц гражданий сходаш санна йолча формах. 1973 шера октябрь бетта тIехьарча шин кIирагIа гражданий сходаш йир ерригача юрташка, хIаьта цига дийцар дын культий хьакъехьара законодательство кхоачашдарах, кагирхошта юкъе бу идейно-кхетама болх тоабарах дола дешаш. Лаьттах пайда эцарах дола законодательствои индивидуальни секторе доахан леладара боарамаши кхоачашдарах, бахача наха луш бола идейно - политически, интернациональни, Iилман - атеистически кхетам тоабарах, ширача замах юхедисача гIулакхаща къовсам чIоагIагIа лоаттабарах дола дешаш дувцаш гражданий сходаш йир массе метте 1974 шера марте.

Цхьабакъда цу ерригача мероприятеех хIанз а хетар хилац, хIана аьлча дын харц уйлаш дег чу лоаттаеш болча бахача нахах ондоча даькъо хIанз а шоай эйпе влияни ю гонахьарча наха, къаьстта а кагирхошта. Атеистически пропаганда даькъе карагIдаьннача цхьадолча дикача хIамаша сатийна Iоховша бокъо лац тхона. Районни партийни организацена, райисполкома гуш да долаш дола кхоачамбоацараш, хIаьта уж дIадахара цар долла хIама а дергда.

Цул тIехьагIа къамаьл де дош лу «Знание» яхача общества Нохч - ГIалгIай отделене правлене председатела **Р. П. Дулерайна.** Вай идейно - политически балха низ духбувла эггара кIоаргагIа бола хьаст ба аьлар цо, ленинизмана тешаме хилар. Цхьабакъда из хабарахи дувнаца дош даларахи латташ бац, чакхдаха деза гIулакхаш а лаьрхIа ленинизм хьалхьалцеи дегацеи тIаэцарах латт. Из я общественни вахара ерригача факташеи явленешеи леладеча классови, партийни наькъа лара. Цу тайпара наькъо дIадех ше цхьанне а ший новкъосташа а, ший коллективо леладеча хIамайн гIулакхийн хадданзеи озабезам боацашн мах белга.

Областной партийни организаце опыто бокъо лу КПСС обкома Х пленумо, цо тIайийцача принципиальни решенеша областной партийни организаци кхотаяь, цун хьинар айдаь хиларах, идейно - политически балха тIара кхоачамбоацараш дIадахара оарцагIъяьккха хиларах вывод е.

КПСС обкома Х пленума решенеш боккхача лоархIаме хилар студенташта идейно - политически кхетам балара вузий партийни организацешеи общественни Iилмай кафедрашеи беча балхах боала пайда алсамбаккхара. Университета вахарера алхха цхьайола факташ йоалаергья аз. Университете вIашагIъеллай профессорско - преподавательски состава идейно - политически боарам лакхбареи методологически кийчо дукхагIа хилийтареи башха - дика система. ХIаьта цун лоархIамеча доакъоех я теоретическии философско - методологически семинараш. Iилман атеизма проблемашта лектори вIашагIъеллай. Дешара курсаш Iомаеча юкъагIа студенташта интернациональнии атеистически кхетам балара рекомендацеш кийчъяьй общественни Iилмай ерригача кафедрашка.

ДIахо нов. Дулерайна хоам бир. «Н. Э. Баумана цIерагIча Московски лакхерча технически училищеи Н. Г. Чернышевске цIерагIча Саратовски паччахьалкхен университетеи общественни Iилмаш хьехара идейно - теоретически боарам лакхбара беча балха хьакъехьара» КПСС ЦК соцам Грознерча вузий партийни организацешеи общественни Iилмай кафедрашеи шоай дIахорча берригача балха йоккха программа санна тIаийца хиларах. Вай парте цу лоархIамегIарча критически документага хьежжа юха а маIан ду, оаха тхоай преподавательски, дешара-методически кхетама, Iилман балха дерригача лостамай, разделий, доакъой, хьалда наькъаш, нийсагIа йола формаши средстваши лех оаха, парте Центральни Комитето хьалхашка оттадаь керда декхараши дIадехараши кхоачашдара.

Пренешка къамаьл даьча «Пищемаш» яхача Аргунски завода слесара **Ж. Бисултанова** аьлар, завода партийни организаце белггалара болх бу парте XXIV съезда а КПСС ЦК цул тIехьагIарча Пленумий а решенешка хьежжа предприяте болхлоштеи гIулакхерча нахаи идейно - политически, интернациональни, атеистически кхетам балара. Шовзткъе ворхI саг юкъе а волащ лекторски группа, политинформаторийн агитколлективайн группа я заводе болх беш. Укх шера ялх бетта тха лектораши политинформатораши тайп-тайпарча темаех лаьца 133 лекци а йийшай, политинформаци а яьй. Царех 38 лекци атеистически темаех, 27 — интернациональни темаех, 33 — дунен халкъашта юкъерча гIулакхий темаех. Iалаьмате хоза къамаьл дар слесарий-сборщикий бригадира коммуниста В. А. Устинова даьр. «Къахьегама овсарле лакхъяра даькъера социалистически яхьа лоархIама хьакъехьа» яха цо йийша лекци болхлоша чIоагIа могаеш я.

Дуккхача къамех бола нах ба тха завода коллективе. Дукха ба болх беш бола кагирхой. Интернациональни доттагIал чIоагIдар духьа тха завода партийнии комсомольскии организацеша завода къахьегамхой каст-каста гулбу тIемеи къахьегамеи ветеранашца, производства новаторашеи хьалхалаттарашеи вIашагIкхета. Шерра дегIаденал хьалхалаттача болхлоша кагирхошта шефство лелаелга, хьехам телга. Масала, укх массехк шера къонача болхлошта шефство а лелаеш, массехк эIамигача саган йоIан, цу даькъе вайнаьха мехкараштa а, токарийи свердловщикийн говзалаш Iомаяьй завода ветеранаша Загорский Степан Николаевичеи Ладаев Махьмадеи. Хьехам телаш бола эггара дикагIа бараш ба Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Нутаева Азман, Борщигова Iайшет, кхыбараш.

Со керте латтача слесарий-сборщикий бригадо коммунистически къахьегама бригада яха сийлахьа цIи лелаю. ХIанз керда техника — мехкарча йий-чхьагIара - къаракъа предприятей поточни линешта истолаш, накопителаш хьае Iомалуш да тхо. Из продукци дукха арахеца доладала деза тха укх шера июле.

Тха заводе хIанз а дукха да къоастаданза дииса дешаш. Iалаьмате йоккхийи бехктокхамеи я коллектива производственни планаш. Цхьабакъда, шеко яц, производства керда резерваш а лехаш, къахьегама хьалхалатта методаш юкъе а кхухьаш производствера къахьегама дисциплина цIаьхка а кхы цIаьхка а чIоагI а еш, завода коллективо дийлагIча, къоастамбеча шерара паччахьалкхен планаши тIайнча социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдар духьа дерригa низаш тIадохийтаргхиларах.

Мехкдаьттан мехкдаьтта химически промышленноста болхлой профсоюза председатела **В. Н. Зубкова** аьлар, идеологически болх чIоагIбар духьа дуккхача предприятешка, культура цIеношка, клубашка массаза а болх беш йола лектореш вIашагIъеххай. Пропаганда керттера лостам КПСС XXIV съезда, КПСС ЦК декабрьски (1973 ш.). Пленума, КПСС ЦК-ас партега, советски халкъага-даьча Кхайкарала, Л. И. Брежнева Москве хиннача машар безача низий Конгрессеи Бауманск хоржамий округерча харжархошта хьалхашкеи даьча къамаьлашта хетабаь ба.

Профсоюза комитеташа чIоагIа уйла тIайохийт кагирхошта коммунистически кхетам балара дешашта, болхлой классах шоаш хиларах доккхал дергдола уйла царна дег чу а йоссаеш. Цхьабакъда, хIаьта а профсоюзни организацеша кагирхошца беча балха тIа кхоачамбоацараш долаш а я моттигаш. Профессионально-технически училищаши техникумаши яьха баьнначул тIехьагIа предприятешка балха хьожабаь къона болхлой коллективашка чIоагIлац, къахьегама дисциплина телхаю цар, хоаттам-оалам боацаш производство а йите дIаболх. Партийнии дешара заведенейи кулгалхоша, профсоюза комитеташа доккхагIдолча ноахала тIемеи къахьегамеи традицешца хьалхехбе беза кагирхой. Дешара, беркате къахьегара, квалификаци лакхъяра хиланза дарг мел доаца хьалаш вIаштIехьдаха, кагирхой художественни самодеятельноста юкъеувза, кхыдола гIулакхаш де деза.

Профсоюзни комитеташа белггалара болх баьб «Къахьегамхой экономически образовани тоаяра хьакъехьа» КПСС ЦК-ас баь соцам кхоачашбара. 1973—1974 шерашка предприятешка болх беш хилар коммунистически къахьегама 315 школа, цига дийшар 7 эзар саго. Теркалбе боагIаш ба В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача заводерча, химкомбинатерча, «Октябрьнефть» НГДУ-рча, «ГрозНИИ». Старогрозненски УБР-ерча коммунистически къахьегама школай болх.

Оратора хьакхайкадир, доакъой профсоюзни организацеша, КПСС ЦК декабрьски (1973 ш.) Пленума, парте обкома Х пленума соцамашца хьалхле а лелаеш, къахьегамхошта идейнии интернациональни кхетам балара болх дIахо чIоагIбергхилар. КПСС XXIV исторически съезда решенеша хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашделга Iалашдергхилар.

Идеологически болх чIоагIбара яь КПСС XXIV съезда решенеш, цунца дувзаденна парте обкомо, райкомаша, горкомаша чакхъяха оттаяь мероприятеш юкъ-юкъе, лоацача ханара кампанеш санна а ца еш, хадданза, хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIадерзадаьча гIулакхашца кхоачашъе еза, йоах Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела **Х. Х. Бокова.** ДIахо цо анализ ю идеологически болх цкъаза кIезига эффект йолаш, хетар ца хулаш хIана бус яхача хаттара. Вайна хийра йола мораль а правственность а лелаераш кулгалдеча балха тIа бахийта нах болаш моттигаш а я. Цу гIулакхо Iалаьмате доккха зе ду къахьегача коллектива вахар лерттIа дIадахьара, наха коммунистически кхетам балара гIулакха.

Цудухьа, тхона хетачох, йоах нов. Бокова, кулгалдеча кадрашта ерригача звеньяшка идейни кхетам балара хIанзалца вай ахийтачул дукха а дукхагIа уйла тIаяхийта еза. Ерригача партийни организацешка, къахьегача коллективашка кулгалду болхло партийни тIахьожама кIалхара, наьха тIахьожама кIалхара балара торо цIенъяь дIайоаккхаш дола хьал хилийтара хьакъехьа миссел дац деш дола къамаьл лекцей, семинарий, курсий хьакъехьа (из а эшаш дале а).

Вайна хийра йолча оамалаштеи гIулакхаштеи духьала лоаттабу къовсам вай боахама, административно -правови, организационни гIулакхий дерригача доакъошка чIоагIа социалистически порядок оттаярах дIакъоастабе йиш йолаш бац. Из дIакъоастабе йиш яц КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеша дIадеххача тайпара партийнии паччахьалкхени дисциплина чIоагIъярах.

ДIахо оратора дувц социалистически законность кхоачашъяра дешаш, къахьегалургдолаш бола берригa нах производства общественни сферана юкъеозайза барг ца хиларах.

Ший къамаьл чакхдоалаш цо хьакхайкадир, республикерча къахьегамхой депутатий дуккхача Советаша кхетам балара даькъера шоай функцеш чIоагIье, идеологически болх шоай дулхах-цIех дола гIулакх лархIа дезаш хилар.

Къамаьл де дош эц СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбината парткома секретара **А. М. Космина.** КПСС XXIV съезда указанеш, обкома Х пленума соцамаш кхоачаш а деш, хьакхайкадир цо, коллектива ше еш йола идейни влияни шерьяьй комбината партийни организаце. Алсамбаьннаб къахьегамхошта кхетам балара, цар творчески хьинари инициативеи дегIаккхувлара, сакхетаме дисциплинеи организованности чIоагIъяра беча балхах боала пайда.

Къахьегамхошта идейно - политически кхетам балара дешаш даим парткомеи цеховой партийни организацейи теркама юкъмоттиге латт. Даим дувц уж партийни собранешка, парткомеи цеховой партбюройи заседанешка.

КПСС XXIV съезд хинначул тIехьагIа дикка болх баьб коммунистий, парте боацарий политическии экономическии дешар эргадаьккха тоадара.

Тоаеннай лекционни пропаганда, шерьеннай лекцей, къаьстта а интернациональни кхетам балара, ленински къамий политика дешашта, хетаяь еша лекцей тематика. Геттара дика лекцеш ешаш вайнаьха коммунисташ а юкъе болча лекторий - атеистий группа чIоагIъяьй парткомо.

Къахьегамцара наьха сакхетамеи творчески гIулакхаш къаьгга хьахьокх рационализаценеи изобретательстваней юкъе цар дакъа лацаро. ХIанз хIара виълагIа вола болхло, хIаьта коммунисташта юкъе хIара шоллагIвар рационализатор ва комбинате.

КПСС XXIV съезда решенешта гIулакхаца жоп а луш, комбината коллективо белггалара толамаш даьхад ийслагIча пятилетка заданеш кхоачашъяра гIулакха. Производство эргаяьккха тоаярен цунна интенсификаци ярен чотах комбинато пятилетка хьайоладечча деиз шера 23.5 процент дукхагIа арахец продукци, къахьегама овсарле 3.5, 35.6 процент лакхъеннай. 11 миллион совгIача сома маьха башха-дика химически продукци кхаьчай мехкага планал совгIа. Цу тIа а планал совгIа яьккхача продукцех 80 процент совгIа яр кхояьча бедалах хьаьяй. Пятилетка дийлагIча, къоастамбеча шера хьалхарча ялх бетта план ханал хьалха, 25 июне, кхоачашъяьй.

Дийцача дешах лаьца КПСС XXIV съездо дIадийхарашка хьежжа идеологически балхах боала пайда дIахо алсамбаккхара тIаберзабаь соцам тIаийцаб.

3 июне 30 шу дуз немецко-фашистски гIаьрахоех Минск мукъаьяккха. 1944 шера июле мукъайоаккхача дийнахьа чухийрцача цIеной гувнаши йокъи мара хIама дацар Минске. Городера нах чубаха цIеной 70 процент дохадаь дар, гувнаш латтар дешара заведенеш, музеяш, театраш хиннача.

Таханара Минск — йоккхача социалистически промышленноста, Iилма, культура город. Алхха укх шера 83 эзар трактор, иттаж эзараш автомобилаш, телевизораш, радиоприемникаш, мотоциклаш, велосипедаш, холодильникаш, бIаьш миллионаш сомий маьха кхыйола продукци арахецаргья белорусски столица заводашеи фабрикашеи.

110 Iилман учреждени, 13 лакхереи 22 юкъера специальнии дешара заведени, 6 театр да городе. ХIара шера дукхагIа хул Минске нах чуIе цIенош: ийслагIча пятилетке 4 миллион квадратни метр гаргга чуIе моттиг кхоачаргья городе бахача нахага — Сийлахь-боккха Даймехка тIом хьале хинначул кхозза хIана яц аьнна дукхагIа. ХьалъэттаIй чуIеча цIеной керда микрорайонаш.

Г. УСЛАМОВА сурт.

«СЕРДАЛО»

2-гIа оагI. 2 июль 1974 шу.

ЦIАЬКХА А ХЬАЖА ТОРОНАШКА

Л. Барахоевай тIаьхьехам хьаллоацаш

Диза тоаденна доахан латтача ферма кох гIолла дIадолх тхо Кирова цIерагIча колхоза парткома секретараца Фаргиев ШаьпаIаца. Дукха дийцар цо шоай колхоза планех.

— Хьайбай боахама продуктивность лакхъяра торонаш йолаш я — йоах секретара. — Цу гIулакхa дика лард еллай оаха. ХIанзле планагIа лийрхIачул дукхагIа сенаж еллай механизатораша, 75 тонн баьца хьоар кийчдаьд. ХIанз а сенаж йоллаш я, планагIа лийрхIачул шозза дукхагIа йолларгья. Рациона юкъе тайп-тайпара доакъар да.

Укхаза шура дукхагIа яккхара боккха теркам тIаболийт. Хьайбай чIоагIа йоакхо ю дояркаша. ХIара Iатта оамал, шура дукхагIа ялар теркал а деш ду Iунал. ХIанз дийнахьа хIара Iатта гороханца эбаьча кена 70—80 килограмм, моша доакъар, концентраташ 200 грамм, жмых 50 грамм, сайрийна бIайха муж лу.

Шоай торонашка а хьежа пятилетка дийлагIча, къоастамбеча шера доккхий социалистически декхараш тIайийцад Сунженски района хьайбаш леладерех хIаране.

Тха къамаьла юкъе елар хьатIаеча республике цIи хеза доярка Рыбалко Мария Александровна:

— Укх шера хьалхара пхи бутт шера план кхоачашъергхиларах дика дог доахилга йолаш чакхбаьлар. ТIайийцача декхарел дукхагIа шура яьккхай тха ферма коллективо. Са новкъоста Клещнева Татьяна Егоровнас укх шера хIара кхоабача Iаттагара 3000 килограмм шура яккха декхар тIайийцад. Дика камаьхал йоал цун. Пхе бетта хIара кхоабача Iаттагара 1516 килограмм шура яьккхай цо. Тха ферме эггара лакхара хьокхам ба из.

Аз укх шера 4000 килограмм яккха дош деннад. Из соахка яьккхачул дукхагIа я.

Са группе 20 етт ба, царех 14 етт хIанз бахкаб. Цар денгара денга дукхагIа лу шура. Укх деношка ферме контрольни дойка яьяр. Са групперча цхьадолча доахана 20—24 килограмм шура елар цхьан дийнахьа.

Дика гIулакхаш карагIдувл тха дояркана Зязикова Аьсета а.

«Назрановский» совхоза доярка Социалистически Къахьегама Турпала Барахоева Леммкас 1974 шера дукхагIа шура яьккхара тIаьхьехаш республика берригача хьайбаш леладерашка яздаь письмо хьаллоацаш тха района хьайбаш леладераштa карагIдувлача дикача гIулакхаша дог гIоздоах.

Дукха ха йоацаш пхе бетта баьча балха итог яьй района фермашка. Дукхача фермашка соахка цу хана хиннaчунца кийсйича яьккха шура цаI ах дукхагIа я. ПланагIа лаьрхIачул дукха дукхагIа шура дIалу паччахьалкхенна района фермаша. Масала, Цlеча Эскара цIерагIча колхозо кхоачашъяьй хьалхарча ах шера паччахьалкхенга шура йохкара план.

Берригача республике цIи хезай тIеххьарча массехк шера социалистически яхье хьалхле лелаеча, хIара кхоабача Iаттагара кхо эзар килограммал дукхагIа шура йоаккхача дояркай Х. Мазаевай, Н. Саламатинай, П. Климатовай.

Пятилетка дийлагIа, къоастамбу шу а дика дIадоладаьд цар. ХIара кхоабача Iаттагара 3000 килограмм шура яккха социалистически декхараш тIайийцад. Х. Мазаевас дIабахача пхе бетта 1589 килограмм, П. Климатовас 1497 килограмм шура яьккхай.

Хьайбай продуктивность лакхъяра хадданза торонаш гучайоахаш творчески къахьег хьайбаш леладераша.

— Тха фермашка, — йоах отделене зоотехника Мак Нина Семеновнас, — къаьнара доахан дикача фух долча шинарашца мара хувцац. Деттача доахана юкъера етт дIабаккхац цул дукхагIа шура лургйола шинар кийч ца дича. Укх шера 120 шинар юкъе хецаш кердадоахаргда оаха деттача доахана Iулаш. Уж шинараш кийчдеш ба йоккха опыт йола хьайбаш леладераш.

Ферме лахка доахан а цхьатарра дахк: дукхагIдараш мае — июне. Цу хана дукха шура лу цар: 18—20 килограмм.

Фермана юхе доакъар кийчлу цех я. Ча оаташ машина я цу чу болх беш. Iанарца доакъар кийчлеча дIачулу транспортера аьта ча. Цу чу концентраташ, кхыйола компанеташ дIатох доакъарах. Йокхача хIара литра лаьрхIа 150—200 грамм комбикорм лу.

Хадданза мошача доакъара конвейер я фермана юхе. Цу дерригача гIулакхаша торо хулийт 720 Iаттах хIаранегара дийнахьи буси 5,4 килограмм яккха езача 6,7 килограмм шура яккха.

Боккха теркам тIабахийтар колхоза специалисташа моша доакъар шортта хилийтара. Цхьа бIаь гектара тIа люцерна дIайийнай, 80 гектар культурни даьгIенаш яьй. Люцерна дIайийначa цхьан гектара тIара 26 тонн яьккхай, хIаьта культурни даьгIенашка цхьан гектара тIара — 24 тонн.

Дика вIаштIехьдаьккхад колхозе доакъара культураш хьувкъаргйолаш хий деттилга. Цхьа участок хьоккхаше а вохказахь хьахургйолаш дIабийнаб вIашагIъэбаь кени горохи, викен кени.

Культурни даьгIенашка шозлагIа хьакха йолаергья. баьцаш. ПланагIа 630 тонн йолла езача 3007 тонн сенаж дIа а елла из болх дIахо беш ба.

Хьалхарча ах шера паччахьалкхенга дулх дохкара план кхоачашъяьй колхозо.

Иштта йолаш йолча торонех кхетамца пайда а эцаш шерра социалистически яхь йоаржаяь къахьегаш ба колхоза хьайбаш леладераш. Шерра дIайовзийт хьалха латтарий опыт, кхетамца юкъейоалаяьй хьайбаш леладерий къахьегамцара безам совбаккхара мероприятеш.

А. САГОВ,
соб. корр.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

ИйслагIча пятилетка дийлагIча, къоастамбеча шера къаьстта дика къахьегаш ба «Сунжанефть» НГДУ скважинашта капитальни ремонт еча цеха ремонтникаш. ХIара бетта паччахьалкхен план дикка тIеххоачашъеш хьабоагIа уж. Цудухьа укх шера план пхе бетта 107 процент кхоачаш а еш 15 скважина капитальни ремонт йир цар. Ремонт яьчул тIехьагIа эггара дукхагIа мехкдаьтта дала йолаеннaчарех я Ачалукски яхача мехкдаьтта доаккхача моттигера номераш 89, 45 йола скважинаш. Цу шин скважина ремонт еш хилар мастераш коммунисташ Вилков Владимир Петровичи Кадзаев Ибрагим Арсентьевичи керте латта ши бригада. Социалистически яхье баьнначар даьхача толамий итогаш ера хана къаьстта дика къахьегаш хиларца белгалбаьхар бурув деттараш М. В. Боярцев, П. Фоменко, П. Д. Шевляков, бурув деттарий гIоьнча Ф. Бутенко, кхыбараш.

Бурув детта мастер В. П. Вилков керте латтача бригадас чIоагIа чоалханеи хаьлен балхаш дир № 89 йола скважина караерзаеча. Цхьабакъда, цул тIехьагIа хьалха мехкдаьтта ца луш хинна скважина дийнахьи буси 35 тонн «Iаьржа дошув» дала йолаелар.

В. ВОЛОДИН,
«Сунжанефть» НГДУ воккхагIвола геолог.

Промышленни тохкамаш деш я Колющенко цIерагIча наькъаш тоаду машинаш еча Челябински завода «ДЗ-67» яха дуккха арахеца йолаергйолча ше лелача дизель-электрически скреперех эггара хьалхаръяр. Цун лекхарга чу 25 кубометр хош, цун балха овсарле шозза лакхагIа я. ХIанзалца хиннача скрепераца нийсйича. Сахьата 40 километрга кхаччалца сиха никъ беш йолча машина дозал — 65 тонн. Двигатела низ — 865 говра низ, цу тIа а хIара чархах 130 киловатт йолаш электродвигатель йоалл. Челябински скреперех пайда эаргба гидростанцеш хьалъеча, наькъаш дехкача, хий дехка сеташи канелаши доахача.

Заводо укх шера арахецаргья цу тайпара кхы а массехк машин.

СУРТА ТIА: «ДЗ-67» яха скрепер лаьттах ка хьоккхаш йоаллача хана.

Б. КЛИПИННЦЕРА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУКХАГIА ДОАКЪАР IАЛАШДАРАИ ФЕРМАШ IАНГА КИЙЧЪЯРАИ

Укх шера дукхагIа а дикагIа а доакъар Iалашдараи, хIаьта иштта хьайбаш леладу фермаш Iанга дикагIа кийчъяраи дукхагIа колхозахой, совхозий болхлой, комсомольцаши кагирхойи юкъеозар духьа конкурсаш кхайкаеш, цар условеш чIоагIъеш Нохч - ГIалгIай АССР юрта боахама Министерства коллеге, совхозий производственни объедиенe, юрта боахамеи заготовкайи болхлой а гIулакхербарий а профсоюза обкомо, ВЛКСМ обкома бюрос цхьана соцам баьб. Конкурсашка хьалхара моттигаш яхара тIехьа яьржача социалистически яхье яьннай бригадай, звеньяй, бIарччача боахамий коллективаш, хIаьта иштта хьайбаш лелаечa фермай коллективаш а.

ДукхагIен дикагIен доакъар кийчдара кхайкаьча конкурсе дакъа лоацаш я доакъар Iалашду бригадаш, звеньяш, доакъар доаккхаш а кийчдеш а йола комсомольско - кагирхой коллективаш, силоса лаьрхIа хьажкIаш кхею, баьца витаминни хьоар доаккха, хий дехкача дуккхача шерашта йолча культурни даьгIенашта гIулакх ду звеньяш.

Республикански конкурсе котъяьннар лоархIаргья доакъар Iалашду бригада, нагахьа санна бригадо шийна дIатIачIоагIъяьча севооборотаршкара доакъара культураш эггара дукхагIа а дIадодар кIезигагIа долаш а кхейой, хIаьта иштта доакъар кийчдара задани кхоачаш а йой.

Хий дехкача дуккхача шерашта йолча культурни даьгIенашта гIулакх деча звеношта юкъе хьалхара моттиг лургья дIатIачIоагIъяьча участка тIара эггара дукхагIа, бакъда хIара гектара тIара 250 центнерал кIезигагIа доацаш, моша доакъар доаккхилга а даьгIенашка доажадеча юкъа соахкарчул дукхагIа хьайбашта дулх тIаккхетилга а Iалашдаьча звенона.

Иштта хьалхара моттиг лургья АВМ-0,4 яхача агрегатаца 500 тоннал, АВМ-1,5 яхача агрегатаца 1000 тоннал кIезигагIа доацаш сезонах цхьоалагIа чеи шоллагIчеи сортагIа дола баьца витаминни хьоар даьккхача звенона, хIара гектара тIара 300 центнерал кIезигагIа доацаш, дIадодар эггара кIезигагIа а долаш, хьажкIий (е сорго) моша доакъар Iалашдаьча звенона.

Конкурса итогаш ергья цхьоалагIа декабрь тIаккхачалехьа районашка, хIаьта итогий материалашка хьежжа доакъар Iалашдеча лаккхара хьокхамаш даьхача бригадашта, звеньяшта «ДикагIа йола доакъар Iалашду бригада», «ДикагIа йола культурни даьгIений звено», «ДикагIа йола витаминни баьца хьоар доаккха звено», «ДикагIа йола хьажкIаш (сорго) лелаю звено» яха цIераш хьожаергья, дипломаш а луш, ВЛКСМ обкома вымпелаш лургья.

Цул совгIа доакъар Iалашдеча бригадайи звеньяйи членашта салоIача цIеношкеи турбазашкеи баха мах боацаш 10 путевка, 50 сомга кхаччалца хIараяр йолаш ахчан 20 преми, хIаьта иштта эца безам болчунга йохка «Жигули» яха автомобилаш а хьожаергья.

Хьайбаш леладу фермаш дикагIа Iанга кийчъяра йолча конкурсе дакъа лоацаш социалистически яхье баьннаб боахамий механизатораш, гIишлонхой, хьайбаш леладераш, специалисташ, кулгалхой — хьайбай помещенеш, еррига механизмаши оборудованеши, кормоцехаш, фермай территореш Iанга дика кийчъе деккарийла мел бараш.

Районашка вIашагIъехкача конкурса йолча лаьрххIача комиссеша тIахьожам лоаттабу помещенешта ремонт мишта ю, хIаьта иштта кхыйола конкурса условеш мишта кхоачашъю хьожаш.

Цу комиссеша 10 октябрь тIаккхачалехьа конкурса итогаш а яь материал кийчъе еза.

Цу материалашка хьежжа конкурсе хьалхара моттиг лургья хьайбай помещенеш хьалъелга, йолаш яраш тоэлга, фермаш хоза кийчъелга, цига комплексни механизаци елга, хьайбаш леладерий говзал лакхъелга дикагIа вIаштIехьдаьккхача, хIаьта иштта хьайбай продукташка дIадодар кIезигдеш, доахан Iаьхара дусаргдоацаш царна доагIа Iунал деш болх беча колхозашта, совхозашта, фермашта.

Эггара хьалхара моттиг яьккхача боахама премена лургья легковой автомобиль шоллагIа моттиг яьккхачоа — автобус, кхоалагIа моттиг — грузовой автомашин. Хьалхареи шоллагIеи моттигаш яьхача фермашта лургья легковой автомобиль, кхоалагIа моттиг йолчоа — еза мотоцикл. Цул совгIа конкурсе котбаьннарашта ила лаьрхIад хIараяр 80 сом йолаш 10 преми, 50 сом йолаш — 10 преми, 30 сом йолаш 20 преми, салоIача цIеношкеи турбазашкеи баха льготни маьхах 15 путевка.

Конкурсий условеш берригача къахьегамхошка дIа а йовзийташ щерагIа уж балха юкъе а озаш болх вIаштIехьбаккхаро торо хулийтаргья дукхагIен дикагIен доакъар кийчделга Iалашде а хьайбай помещенеш Iанга дика кийчъе а

ЛАЬТТАНА ГIУЛАКХ ДУ АВИАЦИ

ХIара шера доккхагIа хул граждански авиаце колхозаштеи совхозаштеи деш дола новкъостал. Самолетехи вертолетехи юрта боахаме пайдаэцара боарамий доккхилга диллача дунен тIа эггара хьалхара моттиг дIалоац вай мехко.

АПН корреспондента Хворостин Ивана СССР граждански авиаце Министерства авиацех халкъа боахаме пайда эцара управлене начальникагара В. А. НАЗАРОВГАРА дийхар граждански авиаце юрта боахама къахьегамхошта малагIа новкъостал ду а цу балхах мел пайда боал а дувцилга.

Хьувкъам ахархоша йоакхо таь Iеш боаца дукха ха я. Тахан из бизза хьалкхувлга ондоча даькъе юртбоахама авиацех тийша а да. ТIатехан тIерадаьккхаи хIама доацаш ала йиш я, самолеташи вертолеташи, хIанз, масала, комбайнаши трактораши санна колхозашкеи совхозашкеи лелае Iема а ужжамо мара ца хилча яргйоацаш а машинаш я аьнна. Вай мехка хIанз шера 86 миллион совгIа гектар дола кхаш да сигалара Iочу молхаш етташ. ВIаши нийсъяр духьа аргда аз, хьалхара пя iлетка чакх, йоалаш, вешта аьлча шовзткъа шу хьалхагIа, из цифра ерригa а цхьа миллион мара ца хиина хилар. Соахка цхьан Саратовски областе сигалара молхаш чуйийттар миллион гектар лаьтташта. Специалисташа кIезига а хеташ даьча лоархIамегIа из бахьан долаш хIара гектаро ши центнер дукхагIа ялат делар. Мехка цхьайолча районашкеи областашкеи уж хьоккхамаш кхы а лакхагIа да. Масала, Сумской областерча Ленина цIерагIча колхоза керттерча агронома Г. Копыловна гучадаьннaчох, самолетий новкъосталца лаьтташта молхаш еттарах хIара гектара тIара шера кхоъ - йиъ центнер дукхагIа ялат доал боахама. Кхы тIа а иззал хIана гулдац аьнна ялат гулду Днепропетровщине а. ХIаьта гурахьа дийначa ялаташта хIанз еча тайпара сигалара Iочу подкормка ярах хIара гектара тIара бархI центнер дукхагIа ялат доал Винницки областе, ахчанца лаьрхIача из хул ах миллион сом совгIа.

Авиаце доккха новкъостал ду Кубанерча ялаташ кхедерашта. Краснодарски крае хIара щера обработка ю пхи миллион гектар совгIча лаьттанна. Къаьстта теркалъе йоагIаш я укхаза дугана авиахимически оасар дара практика. Тахан из маьхера культура кхеара агротехникаx дIакъоастаде йиш йоаца дакъа а хинна дIаэттай из. Лаьтташ леладерашта цо мел пайда лу хьахьокх укх цифраша. «Красноармейский» дуга кхедеча совхозе кулг-кара дуга цхьан гектара тIа оасар дарга дIабаха къахьегам 25 сага-ди хилар, хIаьта авиахимически оасар дарга бахар 0,5 сага-ди мара хиланзар. ДIайийнача хIамашта самолеташ тIагIа обработка яро йиш хулийт цхьа тони ялат даккхарга бода мах 15—20 сом лохбе.

Узбекски ССР-е соахка эггара дукхагIа кхебир боамби — пхи миллион тонн гаргга. ХIаьта лакха хьувкъам кхебар духьа лоаттабаьча къовсаме боамби кхеберий эггара хьалхерчеи тешамечеи гIончех бар авиатораш. Цар балха укх тайпара мах бир КПСС ЦК Политбюро члена, Узбекистана КП ЦК хьалхарча секретара Ш. Рашидова:

«Узбекистана Компарте ЦК-ас дег тIара баркал оал граждански авиаторашта боамбена подкормка яра, юртбоахама зуламдергех хьувкъам лорабара, дефолиаци чакхъяккхара гIулакха республика боамби кхеберашта мах баь варгвоацаш доккха новкъостал дарах. Дуккхача даькъе цу новкъостало аьттув баьккхар машинашца боамби чуэцара болх дIахо дукхагIа юкъебоалабергболеи Узбекистана боамби кхебераша тIайийца декхараш толаме кхоачашдергдолеи хьалаш вIаштIехьдахара».

Дефолиаци еш (чуэца болабалехьа боамбе гIа Iодожадеш) массаза а яхар мо 600 гаргга самолет хул республике. Опыт йолча пилоташа цхьан дийнахьа 250—300 гектара тIа молхаш тох. ХIара шера сигалара Iочу молхаш етташ ерригаш а пхи миллион гектар совгIа я республике.

Авиаце доккха новкъостал ду комсаш лелаерашта, белггала аьлча, лазарех комсаш лораяра. Крыме а комсаш лелаеча кхыча зонашка а комсий бешамашта бордоски ковчал етт Ми-2, Ка-25 яхача вертолеташа, хIаьта цо гаьнашта вIалла аьттехьа а дайтац мильд яха лазар.

Вай мехка 75 миллион гектар совгIа я лоамашкара цонаши даьгIенаши. Кхетадеш да, царна Iунал делга тоъал хала гIулакх долга. Укхаза а лаьтташ леладерий гIончий хул авиаторех. ХIара шера сигалара Iочу подкормка ю цар миллионаш гектарашта, хIаьта из баьхьан долаш дикка еб цонаши даьгIенаши. Масала, Украине, Иваново - Франковски области Косовски районе укх тIеххьарча ханналца 9,5 центнер мара йол яккхацар. ХIаьта авиаци новкъостала еначул тIехьагIа цун хьувкъам дикка лакхбелар. Масала, соахке а шозза дукхагIа яьккхар йол. Самолетехи вертолетехи пайда дика эц Къилбаседа Кавказа лоамаи районашка. Масала, Черсий-Балкхарой республика хьалашка хIара гектара тIа 60 килограмм суперфосфат тассарагIа хIара гектара тIара яьнна йол 11 центнер дукхагIа хилар, хIаьта Краснодарски крае —22 центнер.

Массехк дош аргда аз авиахимбалхаш тIа лелаеча авиационни техниках. ХIанз керттера «болхло» я тешамеи кIаьдлуш йоацеи Ан-2 яха самолет. Белггала из универсальни машин халкъа боахама хьаштдолча доакъошка пайда эца йиш йолаш я.

Цхьабакъда, оаха дицдац юртбоахама авиаце балхаш хIара шера дукхагIа хулаш хилар а цунца дувзаденна кхы а толашагIа йола техника эшаргйолга а. Кастта колхозаштеи совхозаштеи новкъостал деш болча вай авиаторашта йоагIаргья польскии советскии специалисташа кийчъеш йола М-15 яха самолет. Цу тIа оттаяьй гIоттача хана Ан-2 яхача самолета дар милсел мара дозал доацашехьа а М-15 яхача самолетага шозза дукхагIа химикаташ урагIъяхьа йиш хулийташ йола турбореактивни двигатель. Дукха мухь айбеш, хьаштдолча оагIорехьа ласташ, хIанзара керда аппаратура тIалатташ хиларо йиш хулийт кердача самолета балха овсарле Ан-2 яхачунца нийсйича цкъан ахаззеи - шозза лакхъе а балхашка дIабода мах 30 процент хIана баццаьнна лохбе а.

(АПН).

ГIИШЛОНХОЙ IАЛАШБЕШ...

ГIишлонхой дика Iалашбеш хьайоагIа «Чечингсельстрой» аьшкабетонни конструкцеш ю завод.

Пятилетка дийлагIча, къоастамбеча шера хьалхарча ялх бетта план ханал хьалха, 16 июне кхоачашйир завода коллективо. Цу юкъа хIара болхлочун къахьегама овсарле планагIа йоагIачул 11,8 процент совгIа лакхъелар, планал совгIа 7 эзар сом пайда бир.

Ахкан замалахь геттара хоатташ а гIишлошъеча моттигашка чIоагIа эшаш а я укхаза арахеца продукци. Цудухьа, цу хана къаьстта шоай къахьегама овсарле лакхье гIерташ, продукци дукхагIа арахеца гIерташ хул болхлой. Дадаев Илеза кулгалдеча бригада коллективо ахкан бетташка шоай производственни заданеш 200—215 процент кхоачашъю, хIаьта 120—130 процентага ца кхоачаш-м цхьаккха бутт а дIабахийтац цар. Мишта карагIдоалаш да уж доккхий толамаш? Цун керттера бахьан да бригада барттайна хилар. Из барт тар моллагIчо а фуннагIа дича тоийташ хиларах хьахулаш дац. Бригада хIара болхлочо дика кхетаду коллектива хьалхашка ше бехктокхаме волга, коллектива толамаш хIаранена карагIдаьннaчох латташ долга. Дерригa а шаьра дIадодац укхаза массаза а. Нийслу цхьацца волчо прогул яь, е кхыча тайпара гIалат ваьлна моттигаш. Из керттерча даькъе, коллективе керда нийсвеннача сагаца хулаш да. Цхьабакъда, цунга дIахайта хьелац цу тайпара гIалат кхы цIаькха даьлча коллективо могийтаргдоацилга.

Май бетта социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар Дадаев Илеза кулгалдеча коллективо. Из толам баккхарах совгIата бригадира Германски Демократически Республике баха путевка еннай. Белгалбаха лов бригадера еррига завода а бовзаш бола дика болхлой. Царех я завода Сийлен доска тIа дIаязъяь йола Межидова Товсари, «Чечингсельстрой» треста Сийлен книжка тIа дIаязваь бригадир Дадаев Илез, Фомичев Александр, иштта кхыбараш а.

А. ЛИДИНА.

ХЬИНАР ДОЛА КЪАХЬЕГАМХО

ХIара дийнахьа Черноречьера яьле грозненски шурий комбинате балха ух Самарцева Ирина Владимировна. Цкъа а шозза а дагадехад цунна ше яхача моттига гаргагIа йолча предприяте балха яха. Цхьабакъда, дукхача шерашка ше болх баьча коллективах къаста карагIа ца доалаш йисай. Кхетадир юххера а Ирина Владимировнас, шийна цIенах санна мара цу предприятех къоасталургйоацилга.

Укхаза балха йолча укх вурийтта шера дикадар а водар а, хало а этто а предприятеца цхьан екъаш хьенай И. В. Самарцевa. Укхаза из балха отташ хIанз яр а яцар грозненски шурий комбинат. Берригa а производстве цхьан тишача завеле яр цу хана. Iалаьмате дукха дар кулг-кара де дезаш хинна хала балхаш. Цу хана денз дукха хувцамаш хиннaй предприяте. Боккха гIирс хинна дIаэттай комбинат, дукхагIа дола балхаш, механизаци а яь, аттача даьннад, цехашка керда оборудовани оттаяьй.

Шура чакхйоаккхача аппаратии цеха аппаратчица я Самарцева Ирина Владимировна. Цу цехо арахец тайп-тайпара шурий продукташ: кефир, сливкаш, сенеж. Ирина Владимировнай сменагIа арахецаш йола продукци массаза а тIехдика мара хилац. Ший сменагIа мелла дукха шура ярах из чакхъяккха а, цунах хьахула продукташ тIехдика хилийта а вIаштIехьдоал Ирина Владимировнай. Мишта вIаштIехьдоал цун иштта дика ший декхараш кхоачашде?

Балха тIа дика толамаш дахар дуккхача хIамаех хьахулаш да. Керттера да цхьа минут а балха ха зехьа ца йоаяр. Цу гIулакха чIоагIа новкъостал ду дуккхача шерашка болх баь караерзаяьча пайданегIа йолча балха методаша. Цкъаза оборудовани телха моттиг нийсъелча из оборудовани дика Iомаяь, цунах йоалла хIара оатхал йовзаш хиларо вIаштIехьдоалийт И. В. Самарцевай кхоачамбоацар слесарьналадчик тIаккхачарга ца хьежаш дIадаккха. Къаьстта лоархIаме леладу кхачан продукташ арахецача предприятешка цIенон, гIулакхаш. Укхаза а, шийла тIех сат воалийтаргвоацаш я Ирина Владимировна. Ший балха моттиг, оборудовани, шийна тIера балха гIирс массаза а цIена лоаттабу цо.

Шийгара гIулакх иштта дика бехктокхаме леладарах шийца балха болча новкъосташа а, предприяте кулгалхоша а сийдеш а лоархIаш а я Ирина Владимировна. Цун хьаьнал къахьегам дуккхаза а белгалбаьхаб сийлен грамоташца, ахчан премешца. Цун портрет предприяте дикагIболча болхлой портретащца цхьана комбината Сийлен доска тIа хьалтеха доал.

Производстве хьалха латташ болча дикагIчарех а дикагIболча болхлошта мара луш йоаца коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи елар И. В. Самарцевана 1971 шера. ИйслагIча пятилетка кхоалагIча, хоадамбеча шера производстве дика толамаш дахарах «1973 шера социалистически яхье котъяьннар» яха значок елар цунна. ХIаьта укх шера цIаькха а доккхача правительствени совгIатаца белгалбаьккхар Ирина Владимировнай къахьегам. Цунна елар «За трудовую доблесть» яха медаль.

Мелла доккхий хIамаш шийна карагIдаларах, мелла сий лаккхдаларах, из сонта - кура яьнна дIайоалац, ший толамаш берригачa коллективана карагIдаьннaчох хьакъоастадац цо. Шийна хови дар дукха хийтта цунах кхоачам баь Iеш а яц Ирина Владимировна. Укх шера дийша йистеяьккхай по экономически знаней школа. Ший знанеш, балха говзал кхо ца еш дIалу цо профтехучилищера эггара хьалха практикагIа баьхкача къонача болхлошта, вешта, цхьаккха професси а йоацаш хьалха производстве баьхкачарна.

И. В. Самарцева Ленински районни суда халкъа заседатель я.

Л. АУШЕВА.

ТХА ДОШ ЧIОАГIА ДА

Пятилетка дийлагIа, хоадамбу шу долалуча хана къоначa коммуниста, ВЛКСМ XVII съезда делегата Шульга Анатолий Матвеевича кулгалдеча тха бурув деттача бригадас тIерча мелашкара мехкдаьтта кIеж а тохийташ «Старогрознефть» НГДУ № 3 йолча районни инженерно - технологически служба коллективага дIаелар № 694 йола скважина. Цул тIехьагIа бригадера бурув деттараш «Минеральная-12» яха тIехкIоарга тохкама скважина яккхара бурув гоха болабелар. Старогрозненски мехкдаьтта доаккхача моттигерча ялх скважинах эггара кIоаргагIа бурув тоха дезачарех цаI я из. ПроектагIа лаьрхIачох цига тоха деза 5800 метр бурув. Укх шера февраль бетта бурув гоха доладеннад тхо «Минеральная-12» яха скважина йоаккхача. Ер шу чакхдалалехьа паччахьалкхен планагIа 3730 метр бурув тоха деза бригадас.

«1974 шера халкъа боахама план ханал хьалха кхоачашъяра промышленноста, гIишлошъеча, транспорта болхлоша Еррига союзий социалистически яхь йоаржаяра» даькъе КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК даь кхайкарал хьаллаьцача бригадерча бурув деттараша дош делар паччахьалкхен план совгIа бIаь метр кхы тIа а бурув тоха, вешта аьлча тохаш дола бурув 3830 метр кIоаргдалийта.

Мишта лел Старогрозненски бурув тохара балхий управлене коллектива, иштта тха бригада а болх пятилетка хоадамбеча шера? Укхаза белгалдаккха дезаш да хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашделга. Управлене бурув деттараша хьалхарча ах шера план ханал хьалха кхоачаш а еш ши бIаь совгIа метр бурува техад. Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш къаьстта дика къахьийгад тха бригада бурув деттараша а. Шера тIайийцача социалистически декхарех 3830 метр бурув тоха дезаш хиннача хIаналехьа техар 3130 метр да.

Бурув тохара сухал лакхъярах, химически реагенташ, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах, бурув деттарчa остех, кхыча оатхалех, балха ханах бизза пайда эцарах духхьала пхе бетта старогрозненски бурув деттараша паччахьалкхена кходаьд 574 эзар сом. Цох духхьала тха бригадас кходаьр 55 эзар сом да.

ТIеххIоаргачарех я «Минеральная-12» яха скважина, цудухьа цунна бурув тохача хана цахаддаш тIахьожам лоаттабе безилга кхетаду хIара бурув деттачо. Скважина йоаккхача тохаш дола бурув 2202 метр кIоаргденначул тIехьагIа иззал кIоаргача Iачуяхийтар оаха обсадни турба. Из болх чIоагIа халеи чоалханеи ба, цхьабакъда бурувдеттараша из толамца чакхбаькхар. Цул тIехьагIа май цхьан бетта 506 метр бурув а тохаш паччахьалкхен план 107,5 процент кхоачашйир.

Бурув тохара балха экономически эффективность лакхъяра даькъе а дика къахьийгад бригада бурувдеттараша. Аьлча кхоачам ба хьалхарча ах бетта цар паччахьалкхенна баь пайда 18200 сом хилар.

Сменни мастераша Хаджиев Салмана, Морозов Алексея, Трудков Кузьмина кулгалдеча ерригача сменаша тIеххоачашъю бурув тохара а спуско-подъемни операцеш чакхъяхара а хIара сменагIа нормаш. Шоай новкъосташта хьокхам телаш къахьегаш ба цига бурув деттарий гIончаш Решетников Евгений, Гадаев Занида, Агаев Шарпудин, Моисеев Вячеслав, Абдурзаков Абубакир, Покорский Петр, слесарь Попов Семен, лаборанткаш Чумакова Татрус, Николайченко Татьяна, кхы дуккха бараш а.

П. ЗЕЛИНСКИЙ,
Старогрозненски бурув тохара балхий управленерча «Минеральная - 12» яхача буровой сменни мастер.

Социалистически содружества мехкаша технически новкъостал а деш бIаьш заводаши фабрикаши хьалъяьй Болгаре Халкъа Республике. Экономически бувзамаш Советски Союзаца къаьстта айха леладу НРБ-ес.

СУРТА ТIА: «Девненски промышленни комплекс. ЯлхлагIча пятилетка из йоккхагIйола объект хьалъю Советски Союзо, Венгре, Чехословаке, Польшо новкъостал а деш.

БТА—ТАСС сурт.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ГIАР ЧIОАГIАГIА ХЬАН ЯР ХУЛ...

Парламента советникий палате деча хоржамий кампани дIайолаенна Токио. Партийни программашта еча пропаганда оттадаь деррига доазош дIададьхад. Из кампани гучахьеи тешамеи, вIашн сий а деш, — лоацца аьлча, джентельмений Iаьдалагlа чакхйоаккхийла оаш аьнна берригача кандидаташта ловца баькхар официальни гIозарий викалаша.

Цхьабакъда хьалхарча денношке а денз нийсделар моттигерча политикаша вIалла безам боацаш хьоахадеш дола гIулакх. Токио цхьан центральни майдан тIа — Синдзику яхача вокзала хьалхашка — къамаьл дарца кампани дIайолае лаьрхIар доал деча либерально . демократически парте а хIаьта иштта оппозиционни шин парте а — социалистически демократически социализман. Конкуренци лелаеча партей кхоккхе а викал цхьан ханна а шоай безача кхоачамца нийсвелар вокзале хьалхашкарча майдан тIа — байракхашца, лозунгашца, портреташа ега, низ болча громкоговорителашца кийчъяьча йоккхийча агитмашинаш тIа а багIаш. Шн тайпа иштта вIашдухьал нийсдаларо вIалла шек а баханзар партийни боссаш: митингаш е оттаяьяле, уж хила езаш я.

Юххера а, Синдзику яхача вокзала хьалхашка Iеха йолаелар динамикаш. Кхаь а политико, «джентельменски Iаьдалагlа» цхьанне шоллагIвар хьалха валийта ца а туташ, цхьан ханна лаьхкар хоржамашта хьалхара шоай къамаьлаш. Ораторски говзалах е къамаьла нийсалах дог тийша хIама дацар къамаьлаш дерий. Деша хоадамбеш бар громкоговоритела низ бар.

Партеша шоашка керда аргдолчунга ладувгIа баькха кIезига мара боацараш а дIа-юха ала болабелар. Лерга нIана боаттIабе санна чIоагIа Iехар динамикаш.

«Цу тайпарча шоай оамалца, — яздора «Иомиури» яхача газето, — политически деятелаша цIаькха а хьахьекхар, харжархой хьаштий бала боацаш шоаш хилар. Хоржамаш яхараш царна — парламентера «дик-дикагIа йола моттигаш юха екъар» мара кхы хIама дац».

Японцаш тIа-тIа дукхагIа из кхетадеш боагIа. «Джапан таймс» яхача газето йоалаеча сведенеегIа, парламентски хоржамашка дакъа лоацаш болча харжархой процент укх тIеххьарча шерашка халданза лохлуш хьаенай. Либерально-демократически парте чурен араьхьарен политика кагьялар, энергетически кризиси инфляции дIаяккха правительства низ ца кхачар, оппозице мугIарий цIаккха а барт вIашагIа ца кхетар — цу деррига хIамаша дIабоаккх хоржамий кампанена юкъе дакъа лацарца бола безам.

1974 шерара хоржамашта хьалхара кампани «Кхаж массане а тосс» яхаш лозунг а долаш дIахьу правительственни органаша. Иззамо тIахьехам ба конкуренци лелаеча партей кандидаташа бер а. Цхьабакъда пресса тешаш яц цу компанех догъийккха бола харжархой юхаметтабоалабуларгба аьлча. Халкъа кIордабаьб хоржамаш хилале громкоговорителашка гIолла шийна дош даларца ше «дужа а даь», шоаш хержа баьинначул тIехьагIа шоаш денна дош цу сахьате дицлеш бола политикаш.

А. ЛАЗАРЕВ,
АПН соб. корр.

Токио.

«ЦIЕЧА РОЗА» ЛАУРЕАТАШ

22 ИЮЛЕ 30 ШУ ДУЗ ФАШИСТСКИ ГIАЬРАХОЕХ ПОЛЬША МУКЪАЯЬККХА

Польша индустриальни дог оал Катовицки воеводствах. Цунна доагIача дакъа кхоач мехка боаккхача кIорах 90 процент, лоаладеча дерригача болатах ах совгIа. Укхаз хьаю низ бола двигателаш, нийса станокаш, автомобилаш, электронни аппаратура.

ПОРП-а Катовицки комитета орган долча «Трибуна роботнича» яхача — тиражага диллача «Трибуна люду» яхача центральни газетагара дIаийкхача эггара доккхагIдолча — газето кизга дура санна хьахьокх цу лоархIамеча промышленни центра динамични вахар. Цун хIара номер тIа кепаетташ йолча шахташкара, заводашкара, йоккхийча гIишлошкара еча репортажашкара хьахолу тахан ший 30 шу дузача деношка халкъа Польше хулаш йола шерра эргалонаш. Дешачар кхоаччара да «Трибуна роботнича», доттагIчунца санна дагабувл уж цунна шоай планий, уйлай, хетарий хьакъехьа. Традици а хинна дIадоладеннад хIара шера хула газета цIейш. Июне белгалдаьккхача царех нийслагIчо юкъеззар миллион совгIа доакъашхо.

Гаргакхоачаш латта ПНР 30 шу дизари «Трибуна роботнича» цIейн — из той хинна ца Iеш, уйлаш яра дола бахьан з да.

..«Хваловице» яха шахта. 1945 шера шн инженери кхо техники вар цига. ХIанз «Хваловице» 79 дипломированни инженери юкъера образовани йолаш вола 298 специалисти ва.

«Трибуна роботничас» цхьан репортажа тIа йоалаьча цу факто газетага йиш хилийтар шерагIа чулоацаш проблемага хьажа. 1939 шера буржуазни Польше болх беш 700 гаргга горни инженер вар, хIаьта царех а дуккхабараш кхыча мехкашка дIабаха гIерташ а бар. Халкъа Iаьдал латтача шерашка горни гIулакха массехк итташ эзараш лакхера образовани йола специалисташи 54 эзар техники кийчваьв. Польски промышленноста цу керттерча даькъа алхха Iилма-тохкамен проектни организацешка болх беш ва 135 эзар Iилмахо.

— Советски Союзо халданза, дуккхача шерашка новкъостал дар, вай мехкаша айхха цхьана гIулакхаш леладар бахьан долаш кхы тайпа а хинна дIаэттаб польски шахтера къахьегам.

ПОРП воеводски комитета секретара Герард Крочека дукха ха йоацаш ше АПН корреспондентаца къамаьл деш аьнна уж дешаш дагадехар горнякий паради форма а ювхаш, бе-беча басаршца бедаргех даь бовхьаш дола кийнаш а тувхкаш бола итташ эзараш дегаш гIоздаьнна нах гулбеннa цIей деэдеча.

Герард Крочек ше образованегIа горни инженер — кхоалагIча шахтерски ноахала викал ва. Цун даь дас Польша цхьан къаьнагIча шахте 57 шера болх баьб, хIаьта дас, пенси доагIаш вале а, цига къахьега 38-гIа шу да.

«Трибуна роботниче» тIара ийшар аз ший а ший дезала а вахара хьакъехьа «Червоне заглембе» яхача шахта заслуженни горняка Юзеф Росула «Са цIагIара сурт» аьнна корта а болаш язъяь уйлаш. Къахьегамах, дикахетарех, йоаккхонех дола шахтера дувцар керда Польша хьахиларен тоаяларен историе цхьа дакъа санна кхетаду. Юзеф Росула яздора, фуннагIа даь а ший къонгаша а «шоай цIеношкарча суртех» дувцилга шийна ловш хиларах, цу цхьан ханна шоашта хьалхашка хьаделлалуш дола керда Iалам — «из шоай къахьегам, из уж шоаш хилар» кхета а деш.

Газето дувц къахьегама коталонехи хьалхалаттача опытахи, сагоитагIа долча декхарех а хьалхашка увттача проблемаех а. Цо къамаьл а ду, из дага а дувл эггара хьалхарча аргIанна болхлой классаца — Шленска (иштта оал Катовицки промышленни районах) дегаондленах.

Июньски деноша, «Трибуна роботничас» цIейга кийчдаь совнагIа тираж а йолаш арадувлача хана, редакце хIара шера «ЦIе роза» яха ший премеш тел халкъа боахам, Iилма, техника, культура, идейно-кхетама гIулакх дегIадоаладеча тIехдаьнна доккхий хIамаш карагIдувларах. Укх шерарча лауреатий списко (къаьст-къаьстача наха тела 31 а коллективни 15 а премн) геттара дика тешал ду газет вахарга шерагIа хьожаш а дешараш цара цун бувзамаш шерагIа а хилара. Хьехархо-пенсионеркеи цIи хеза спортсмени, йоккхача завода директор а партийни болхло а, литератори болхлой-рационализатораши ба цу сийлахьа списка тIа вIаши уллув латташ. ХIаьта дIахо йолх хьалхалатта бригадаш, конструкторски группаш дуккхача шерашка болхлой сценаш тIара выступленеш яь «Редуга шленса» яха самодеятельни театр, цхьан юрта баха нах унахцIенон центр хьаяра оарцагIбаьха вола медицински кхо болхло.

ЦIейш чакхдаьннад, къахьегама гIулакхаш да дIахо «Трибуна роботнича» — Польше эггара дуккхагIа дIадаржаши лоархIаши долча газетех цаI— дешарий а хьадерий а.

В. НАКАРЯКОВ,
АПН соб. корр.

Катовице.

Хувцалуш доагIа къьнарча Кабула сибат. Советски градостроителаша дакъа а лоацаш оттаьнча планагIа реконструкци еш латт Афганистана столицана. СССР-о новкъостал а деш Кабуле хьалхьарь мехка хьалдара цIеноши кхо комбинат. Промышленни зданеши чуьIе цIеноши хьалдара керттера конструкцешши доакъоши цо тел. Городе хьаннинал дика кийчдь дукхаха хьаалдара цIеноши дагIаш йола керда микрорайонаш.

СУРТА ТIА: Кабулера керда цIеноши хьалдаь моттиг.

ТАСС фотохроника.

КЪАХЬЕГАМА ДИСЦИПЛИНА ЧIОАГIЪЕШ

Вай общество экономически социально -политически дегIайовлаяра хьакъехьара КПСС XXIV съезда программа кхоачашъяра даькъе боккха лоархIам болаш я советски профсоюзаш шоаш эггара дукхагIа къахьегамхой юкъе бола организаци хиларах тарра.

Из айхха дувзаденна да къахьегамхой творчески инициатива айярца, производствана доал дара цар хьинаре дакъа лацарца.

Тха профсоюзни организаце керттера теркам тIабохийт завода болхлой къахьегамца, общественни ружъаьнца коммунистически гIулакх хилийтара, цар политически сакхетам, коммунистически нравственность лаккхъяра, къаьстта къахьегама дисциплина чIоагIъяра.

Къахьегама дисциплина тIара хьадоагIа кхы мел дола производственни вахара гIулакхаш. Из дика-во хиларга хьежжа хургда уж а. Шиккхо шу хьалха тха заводе къахьегама дисциплина дика яцар. Из Iаткъар балха тIа толамаш дахара. Массаза а яцар кхоачаш паччахьалкхен планаш.

Къахьегама дисциплина тоаяра дош цIенхаштта отта а даь, из кхоачашдеш дукха къахьийгар тха предприяте администраце, партийни профсоюзни организацеша. Из гIулакх тоаде аьттув баьлар тха, тIаккха ший социалистически декхараш кхоачашде йолаелар коллектив. ХIаьта 1973 шера план толамца кхоачашйир оаха. Социалистически декхараш тIехдика кхоачашдеш толамаш дахарах кхаь квартале Сийлен республикански доска тIа яьккхар тха завода коллектив.

Иштта йола котало йоаккхаш дукха кхетама болх бе бийзар болхлошта юкъе. ХIанз къахьегама дисциплина чIоагIъярен из чIоагIа лоаттаярен дош каст-каста болхлой собранешка дувц. Саг балха хьава тIехьаниса, балха тIара хьалха дIаваха, корта бохабу малар менна балха тIа вена, маларах вытрезвителе нийсвенна, лоацца аьлча моллагIча а бахьанагIа балха дисциплина толхаяь моттиг собране ца юъцаш йитац, доагIа тайзар а ду: премеех ваккхар, квартира яла йоагIа аргIа тIехьататтар, отпуск Iай лургйолаш оттаяр, кIезигагIа алапи доагIача балха тIа оттавар.

Къахьегама дисциплина толхаяра гIулакх геттара цIенхаштта оттадаь да. Масала, нагахьа санна мукъавалийтанза волаш балха тIа ца воагIаш цхьа ди даьккхача шера баьча балха итогех доагIача совгIатах воакх. ХIаьта къахьегама дисциплина телхаеш волча цеха коллектива призови моттиг лац.

Завкомо ший заседанешка халданза дувц къахьегама дисциплина чIоагIъяра дешаш.

Балха тIа ца ахарах нах балхара дIабаьха моттигаш я тха предприяте. Бакъда 1972 шера хинначул соахка дукхха а кIезигагIа хилар уж. ХIаьта хьалха къахьегама дисциплина дика йоацаш хиннача болхлоша чIоагIа тоаьй из, царех цхьабараш кхыметтел производстве хьалхалаттараш а хулаш. Иштта ва ремонтно-механически цеха слесарь Игнатов Анатолий., Цо хIанз кхычарна хьокхам тел.

Заводе болх беш я бокъонаш телхаерашца беча балха совет, завода директор А. С. Цыганков председатель а волаш. Цун заседане дувц къахьегама дисциплина телхаерий дешаш.

Балха дисциплина тоаяра доккха новкъостал ду болхлошта юкъе беча кхетама балхо, болхлоша культурни салоIаро. Болхлошта концерташ увттаду, болх беш я завода художественни самодеятельноста кружок.

Боккха теркам тIабохийт завода администрацеи завкомо болхлоша шоай унахцIено тоаяра. ДIадахача шера хIара пхелагIча-болхлочо салеIар санаторе салоIача цIагIа. Заводо Каспийски форда тIа йиллай салоIа база. Цига салеIар 120 саго. ХIара аьхкий экскурсешка бахе хул тха болхлой, хIара шоатта дийнахьа салаIа йода моллагIа а цхьан цеха коллектив.

Укх шера а дика салоI тха коллективо. Соахка туристически путевкех салоIаш хилар 123 саг. ХIаьта укх шера духхьала кхаь бетта иштта салоIаш хиннав 113 саг. 85 саг турпал-городе Волгограде ваха хилар, хIаьта 35 — Кисловодске — Домбае. Иштта болхлой баха хиннаб турпал-городе Севостополе, кхычахьа. Производстве хьалхалаттараш-та, 1973 шера социалистически яхье котбаьннараштa мах боацаш туристически путевкаш елар.

Къахьегама дисциплина чIоагIъяра тIехь лоаттабеча къовсамах беркат даьлар. Паччахьалкхен план толамца кхоачашъеш я.

Яхье котбаьннараштa моральни материальни поощрени яра тайп-тайпара методаши формаши юкъехувл завкомо.

Т. СОКОРЕНКО,
Грозненски «Автоспецоборудование» опытно-экспериментальни завода завкома председатель.

СПОРТ

КХОАЛАГIЧА МЕТТЕ

Ивановски областерча город Шуе укх деношка чаккхъяьлар «За рулем» яхача журнала приз яккхара шоай доалахьара мотоциклаш хехкаш хинна йиълагIа Еррнгроссийски лично-командни военизированни яхьаш. Цига дакъа лоацаш 27 команда яр. ДОСААФ-а Нохч-ГIалгIай обкома командаца виъ спортсмен вар.

175 см³ йолча мотоциклай классах мотоциклаш хехкача пхелагIа моттиг яьккхар № 55 йола юкъера школа яьккхача кхоалагIа разряд йолча С. Зиновьева, хIаьта «Красный молот» завода токара шоллагIа разряд йолча А. Друзенкос ворхIлагIа моттиг яьккхар. 350 см³ йолча мотоциклай классаш хехкача пхелагIа моттиг яьккхар Малхбузехьарча электрически сетей моториста шоллагIа разряд йолча спортсмена А. Благовестне, хIаьта № 1572 йолча автоколонна сварщика цхьоалагIча разряда спортсмена Е. Жижерина шийтталагIа моттиг мара якккханзар.

КхоалагIа моттиг яьккхача вай республика командана елар ДОСААФ-а ЦК-а III-ча степена диплом «За рулем» яхача журнала даим юсаш йола кубок а диплом а.

СПОРТСМЕНИЙ-ПАРАШЮТИСТИЙ ЯХЬАШ

Укх деношка СОАССР г. Орджоникидзе дIайолаеннай РСФСР хьалхара моттиг яккхара хетаяь спортсмений-парашютистий зональни яхьаш. Вай республика командас хIанз шозлагIа дакъа лоац цу яхьашка. Укх шера уж хургъя 30 июне денз 7 июлага кхаччалца.

Вай республика сборни командана юкъебахаб говзал эггара лаккхагIа йола спортсменаш-парашютисташ. Команда на юкъе ба, масала, парашютни спортах бола СССР спорта мастераш В. Байбулатов, Е. Сычев, Е. Черняев. Л. Камынина, перворазрядник А. Штенин, иштта кхыбараш.

С. БЕРДОВ.

ЦIенача, лоаман фево, альпийски даьгIений тайп-тайпарча зизаша, дикха хьунаша, минеральни источникаша, дарбан колдо—цу дерригне унахцIенон мохк аьнна сийле яьккхай Черсий - Балкхарой мехка.

Цун хозагIа йолча моттигех цаI я Нальчик яха курорт. Укх шера ши бIаь эзар гаргга саг салоIащи миллион гаргга туристаши экскурсанташи хургба курорте.

СУРТА ТIА: «Кхорий беш» яха пансионат.

Р. ДИКА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЗАМАН ГIИШЛО ХЬАЛЪЕ БОЛХ УЖ

Еррнгсоюзни комсомольски гIишло я аьнна хьакхайкаьй Байкало - Амурски магистраль (лоацца аьлча БАМ). Транссибирски машиннаькъа къилбаседенгахьо чакх а баьнна, даим гIор йолча хьалашка 3200 километр гIоргба никъ. Йоккхача края сибат хувца дезаш ба из. Цхьабакъда цо хIанзле а хувц бIаьш болча кагийча наьхеи мехкарийи кхеташ.

600 эIамига саги йоIи — эггара хьалхара Еррнгсоюзни ударни отряд нийца йодаш хиннача № 14 йолча къаьсттача поездаца водар со БАМ-е. Ха ловра: уж малаш ба? Шоай цIа а дита, дIакхаьчача — из царна ховра — шоай хала болх бе безаргболча тайга крае баха сево хьоабаьбола уж?

Массе а вагонашка бе-беча меттала къамаьлаш дора кагийча нахен мехкарашей. Сона хайра, шовзткъа къамах бола нах отрядана болга. Отряда бIухой фу ханаш йолаш ба? Ткъаь итт шераш даьнна, нийсбенна нах а ба. Цхьабакъда ужжаморгаш кIезига ба. ДукхагIбола кагий нах 20—23 шераш долаш ба. Наькъа долхаш белгалдаьккхар отряда эггара эIамагIйола член — Никифорава Софья, Йошкар-Олера камевщица, яь ди. Цун 18 шу дизад.

Наькъа арадаьннача шоллагIча дийнахьа поезда чу арадаьлар алхха цхьан хаттара долча жопех латта пенгазет: «ХIана вода хьо?» Кагийча наькха тайп-тайпарча оималаштеи уйлаштеи духтIавоаккхаш. тайп-тайпара да жопаш. цхьабакъда юкъара дукха хIамаш долаш дараш а ла царна юкъе: «Доккхача гIулакха юкъе дакъа лаца безам ба са». «ДукхагIча хана сийле яккха безам хилар да сона дагадоаллар. ГIорьяьнача объекте болх бе безам ба са». «Нагахьа санна сай 21 шу даьннача хана сона дуне бIарга ца гой. сайна фу дулургда аз дIа ца хьокхе, маца вIаштIехьдаргда са из де?» «Йовзаш йоацача моттигашкара, тайгера, эггара халагIа бола болх дукхагIа къоабалбу са дего. тха эIамчгача городерча бовзаш болча, цхьатаррарча къахьегамал»...

Ала дезаш да, № 14 йола къаьстта ший тайпара поезд Дальни Востоке дIаяхачул тIехьагIа, газеташ тIа, радио чуи телевиденеи гIолла эггара хьалхара репортажаш яьчул тIехьагIа ши ди даьннача гIолла комсомола Центральни Комитетага хIанз йодача БАМ хьалъерий ударни отрядаша шоаш сов чехка дIаязбелга дехаш 3 эзар совгIа письмои телеграммеи кхаьча хилар.

Массайолча станце. массайолча вокзале цу ший тайпарча поезда накъаухаш бар цига баха кагирхой. Кхыметтел моттигерча перронашка геттара лоацача юкъегIа хьоашал техача а кердача гIирса пропагандисташ а хиле дIаотта кхувра отряда бIухой: гIозъяьннача, лоархIамеча, курача цар юхьмараша дукха хIамаш дувцар. Цудухьа сайца латташ йоаккхача 15 минута адресаш дIа-юха эца а, вIаши шоайла бокъонца хьаштдолаш, безам тIабодаш хилар ха а, кастта вIашагIкхета — БАМ-е ма кхетий ераш вIашагIа — тарлургхилар такха а кхувра.

Отрядаца цхьана болхаш хиннача гIишлошъеча организацей кулгалхошца къамаьл хилар са поезда чу. Феликс Ходаковске, Социалистически Къахьегама Турпала. аьлар: «Кагий нах чIоагIа гIадбаха ба. Цар энтузиазмои хьинарои са дог айдаьд. «Геннадий Соровиков, «БАМстройпуть» яхача управлене начальника заместитела, дIахо IотIатехар: «Тхона массанена а тIаоттаргдараш цIенхаштта тохкамаш да цIаккха а нах ца баьха вайгара моттигаш, юв етта мозий, доаца паькъаш. Отрядерча кагийча наха из ховш да. ХIаьта бокъонца дог тийша ба уж шоаш лаьрхIа гIулакх дизза чакхдаргдолгах. Халонаш эшае кийча ба уж. Шоашта тайна болхарий. кIезигагIа дале а, ши декхар да: наха хьалхашкеи шоашта хьалхашкеи. Хье раьза а хинна ма водий хьо вахара экзамена тIа».

Вай кагирхой эггара хьалхара экзамен яц из. Мехкарча йоккхийча гIишлонашка балхаш де ударни гIишлошъю отрядаш хьежаелга традици а хинна дIадоладеннад. БАМ-е яха отряд укх тIеххьарча шерашка вIашагIтеха йийтталагIа еррнгсоюзни я. ЛоархIамегIара 139 объект Еррнгсоюзни ударни комсомольски гIишлош я аьнна хьаххайкаьй.

Дуккхача городашка, эггара эIамагIйолча поселкашка баха къона нах. шоаех фу доалл хьажа а мехка пайдана хила а ловш, заман никъ буллача баха лерхIаш ба. Майрра а, зовза а дог гIоздаьнна а дола цар письмош министерствашкеи ведомствашкеи, кагирхой газетий редакцешка ух. ХIаьта керда, шоай тайпара поезд даш дIаухийт БАМ-е.

Геннадий БОЧАРОВ.
(АПН).

БЕРИЙ САГОТЛУРГДАЦ

Вай мехка берий еча йоакхонах дизза да халкъа гIулакхаши планаша. Берий унахцIено лораяра хIара шера дукха ахча хьахец вай паччахьалкхено. Мича а мишта а салоIаргда бераша? Уж дешаш школашкеи берий учрежденешкеи къестадаь ца Iеш, цар уйла ю партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша.

Ший наIараш шерра хьайийллар XIX партсъезда цIерагIча колхозерча, В. М. Комарова цIерагIча пионерлагеро. Республике еррнгача районашкара 110 бер да хIанз цига салоIаш. Боккъал хоза кийчъяь я «ЦаI массанена тIехьа, массавар а цхьаннена тIехьа!», «ЦIе парус», «Маьлха эIанараш», «Олимпия» яхача отрядий уголокаш. Царех хIаране ший да низ бола газет. Долла хIама чулоацаш я лагера балха план: тайп-тайпара иллеш Iомадар, «Таланташ лех оаха» яха отрядни конкурсаш кхайкаяр, дукхха кхыдараш.

Дукха ха йоацаш доттагIала кхетаче хилар цига А. С. Пушкин ваь 175 шу дизара хетаяь. Хьамсарча моттигашка гIолла каст-каста экскурсеш ю. Сакъердаме «акхъяьлар КВН а.

Пионервожати Рыбакова Лидия дукха ха йоацаш цIаенай Германски Демократически Республикера. Ше бихьача наькъах лаьца дийцар цо берашта, царца цхьана ГДР-ахи цун нахахи лаьца стенд кийчйир.

СалоIача берашта чуIе хоза кийчдаь эIамига цIалгаш, араюккъе кердача фета ягIаш столови, бIарг лоцхаш физрук а пионервожати а болаш берашта лувча гаьна боацаш Iам ба.

ХIаьта дукха ха йоацаш къахьегама десант араяьккхар цига аптекана дынбарг яха буц гулъяра. Цу маьхерча дарбан баьца 100 килограмм гаргга гулйир бераша.

— СалоIача группа ха чакхйоалаш «Зарница» яха ловзар хилар, — йоах лагера начальника Валентина Варламовна Стычинскаяс. — ХIаьта юххера Iадика ювцаш пионерий костер йир. Бераштa Iалаьмате чIоагIа дукхабезабеннаб тха пионервожатеш Найдболова Еления Луганская Надеждеи, йоккхагIйола пионервожати Цибулина Таисия. Ераш хIанз тхона эггара хьалха даьхка бераш мара дац, хIаьта лагерь дешара керда шу доладаллалца болх беш ма хургйий. Дика салаIара мел эша хьалаш тхо долча долаш да, цудухьа берий саготлургдац.

С. АЛИХАНОВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

2 июль

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Берашта. «Говза кулгаш». 10.00 — Босбола телевидени. «Киноикъбархой клуб». 11.00 — «Советски характер» яха телевизионни очерк. 11.30 — Босбола телевидени. Концерт. 15.10 — Передачай программа. 15.15 — «Книжкай дунен тIа». 15.45—«Къонал» эфире я. 16.45 — Босбола телевидени. Берашта дола фильм. «Самукъане истори» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Котало». Белорусси мукъаьккха 30 шу дизарга. 18.45 — Бурув детта мастераш (нохчий меттала). 19.05 — Нохч-гIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий. гIалгIай меттала). 19.25 — Босбола телевидени. «Гончарний круг» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Америка ВIашагIаккхийтталача Штатий города Лос-Анджелоса хора концерт. Чайковске цIерах йолча концертни залера передача. 22.30 — Литературни передача. 23.15 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.10 — Бургацах ловзар. 18.20 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала). 18.35 — Киножурнал. 18.45 — Босбола телевидени. Концерт. 19.25 — Документальни фильм. 19.35 — Социалистически декхараш мишта кхоачашду шурий комбината (гIалгIай меттала). 19.45 — Шоана. бераш. 20.00— Кагирхошта йола программа (нохчий меттала).

3 июль

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Дешархошта. «Кагирхой творчества». 10.00 — «Ираз долаш хилара дукха» яха телевизионни художественни фильм. 11.00 — «Лаьттан ялат» яха телевизионни очерк. 11.40 — Чайковске цIерах йолча Дунен халкъашта юкъерча 5-ча конкурсе. 15.10 — Передачай программа. 15.15 — «Iилма — тахан». Ленинградера передача. 15.45 — Босбола телевидени. Центральни телевиденеи Еррнгсоюзни радиои симфонически оркестро дIалокх. 17.00 — Берашта. Кинопрограмма. 18.00 — Босбола телевидени. Футболах йола дунен чемпионат. Польша сборни — Германе Федеративни республика сборни. Германе Федеративни республикера передача. 19.45 — Экрана тIа кинокомеди я. «Балета солистка» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30—Босбола телевидени. Футболах йола дунен чемпионат Бразиле сборни — Голланде сборни. Германе Федеративни республикера передача. 23.15 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

17.00 — Телевидене Волгоградски студе передача. 18.00 — Нохч-ГIалгIай АССР 7-ча спартакиада боаха тIа. 18.10 — Берашта дола фильм. 18.30 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий. нохчий меттала). 18.50— Хоамаш, реклама. 18.55 — Киножурнал. 19.05 — Кагирхошта хьехар. Шиянова. 19.15 — Документальни фильм. 19.25 — Болх бе йолайолийта гIишло. 19.45 — Шоана. бераш. 19.55 — Республика кхашка. Гудермесски района «Дружба» яха совхоз (гIалгIай меттала). 20.05 — Социалистически яхьа котало яьккхараштa дола концерт (нохчий меттала).

РАДИО

2 июль

6.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала). 6.50 — «Город Минск мукъаьккха 30 шу дизарга» (эрсий меттала). 7.20 — Республикански газетий обзор 8.25 — Кавказа халкъий иллеш (гIалгIай меттала). 8.45 — Пионераштеи дешархоштеи йола «ЦIе сийгаш» яха передача (гIалгIай меттала). 16.00 — Дега хирургия. Профессора Бураковске беседа (нохчий меттала). 16.15 — «Городо — юрта» яха корреспонденци (нохчий меттала). 16.30 — Партийни документаш хувцаш латт (эрсий меттала). 16.45 — Ялат чуэцача — грозненцаш (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

3 июль

6.30 — «Хьайбаш леладерий лоамаи даьгIенаш» яха юрта боахама болхлошта йола передача. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.15 — Хоамаш. 8.25 — Черсий-Балкхарой ашарий концерт. 16.00 — «Костер» яха Черсий-Балкхарой пионерий радиосборник. 16.24 — Машинаш хьерий яхь. 16.35 — Литературни передача. 16.51 — Поэзе минуташ (нохчий меттала). 18.00— Керда хоамаш (эрсий. нохчий. гIалгIай меттала). 18.40 — Черсий-Балкхарой ашараш. Концерт.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, делкъел тIехьагIа юкъ-юкъе догIа а делхаш. Мархбоалехьара мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 26—31. Грозне 29—31 градус йоIовхал йолаш хилеи тарлу. Кхоанеи ломмеи хувцалуш морхаш а йолаш. цхьацайолча моттигашка кIезиг-дукха догIа а делхаш, ши а къувкъаш, бе-беча оагIорахьара мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсашка 14 — 19. деношка 3 июле 27—32. 4 июле 21—26 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинарен. ерен, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 6212.